

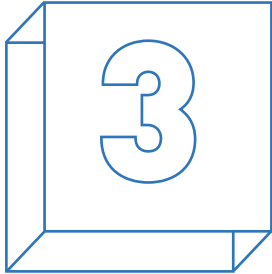

Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України

Інформаційно-дослідницькі доповідки

ІДЦ створено за підтримки Програми USAID "РАДА: відповідальність, підзвітність, демократичне парламентське представництво", що виконується Фондом Східна Європа і реалізується за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID)

2015 року за підтримки Програми USAID РАДА при Верховній Раді України працює Інформаційно-дослідницький центр (ІДЦ).

ІДЦ при Верховній Раді України готує інформаційні довідки на запити народних депутатів України та секретаріатів комітетів і фракцій.

Функціонування ІДЦ – це використання кращих світових практик. Сьогодні в багатьох світових парламентах дослідницьку діяльність здійснюють парламентські дослідницькі служби, серед них: Congressional Research Service Library of Congress (США), Research Service of German Bundestag (Німеччина), European Parliamentary Research Service (Європейський парламент).

Роль цих дослідницьких служб надавати аналітичну підтримку парламентарям. Компетентний аналіз, наданий парламентськими дослідницькими службами, сприяє кращому розумінню проблем, забезпечує більш реалістичні та ефективні законодавчі рішення і передбачає майбутній вплив політики, перш ніж вона буде прийнята парламентом.

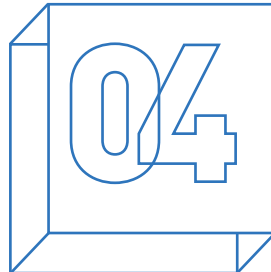
Народні депутати України, керівники секретаріатів комітетів та фракцій, структурних підрозділів Апарату ВР можуть замовити інформаційну довідку ІДЦ, заповнивши Google-форму за посиланням <https://forms.gle/trY3XtQMbUAEguNE8>.

Після цього співробітник ІДЦ зв'яжеться з вами для уточнення запиту.

Нагадуємо, що довідки надаються протягом двох тижнів з моменту отримання запиту. Через десять днів з моменту надання інформаційної довідки, за погодженням із замовником, вона публікується на вебсайті ІДЦ. Інформація про те, хто замовив довідку, є конфіденційною.

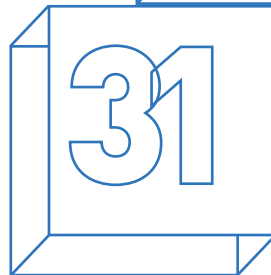
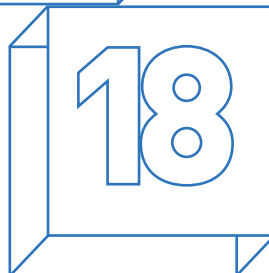

Зміст

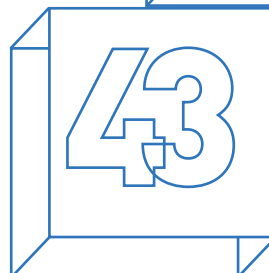
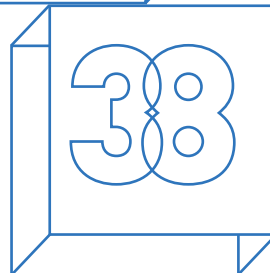
Діяльність фондів гарантування та стимулювання інвестицій

Зміна клімату і Європейський зелений курс

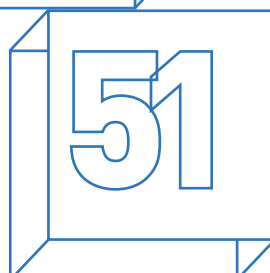
Мінімальна заробітна плата як категорія у праві іноземних держав

Пост-законодавчий контроль в іноземних країнах (post-legislative scrutiny)

Практика щорічного звітування уряду в країнах розвинутої демократії

Цензура та контроль над засобами масової інформації

Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України

Інформаційна довідка та тему:

“ДІЯЛЬНІСТЬ ФОНДІВ ГАРАНТУВАННЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ”

**Довідку підготували
інтерни Програми
USAID РАДА:**
Шишко Анастасія
Габорець Ярослава
Передерій Тетяна
Щегель Світлана

Лютий 2020

Довідки надаються народним депутатам України протягом двох тижнів з моменту отримання запиту. Через десять днів з моменту надання інформаційної довідки, за погодженням із замовником, вона публікується на вебсайті ІДЦ. Інформація про те, хто замовив довідку, є конфіденційною.

Замовити інформаційну довідку можна через онлайн форму за наступним посиланням <https://forms.gle/trY3XtQMbUAEguNE8> чи **QR**-кодом.

Телефон для довідок: +380 50 443 61 97

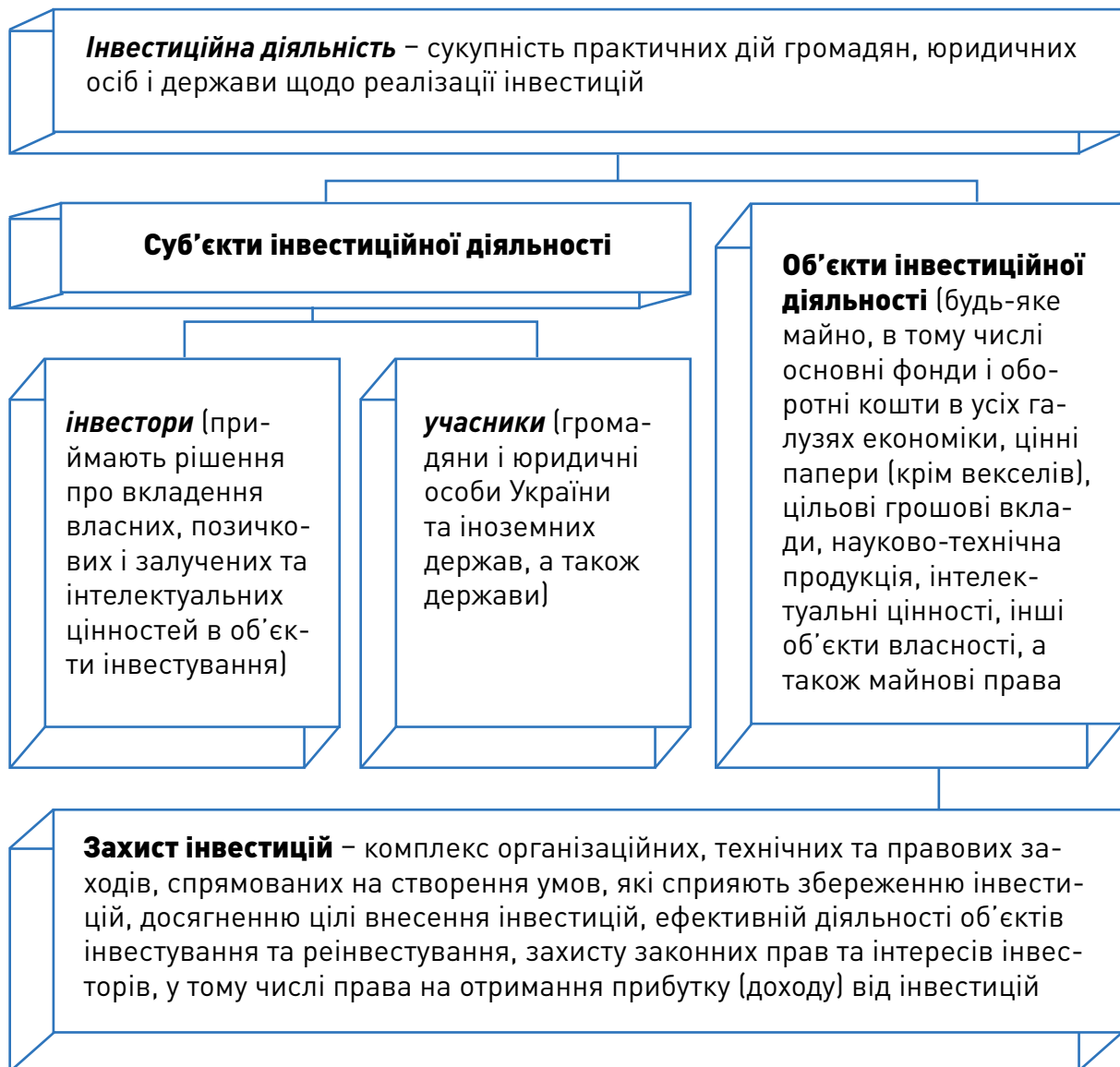
ІДЦ створено за підтримки Програми USAID «РАДА: відповідальність, підзвітність, демократичне парламентське представництво», що виконується Фондом Східна Європа і реалізується за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Головною метою Програми РАДА є сприяння становленню відповідального, підзвітного і демократичного представницького органу — Парламенту України.

ДІЯЛЬНІСТЬ ФОНДІВ ГАРАНТУВАННЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ

Діяльність фондів гарантування та стимулювання інвестицій

1. Інвестиційне законодавство України: інвестиційна політика.
2. Інвестиційні Фонди як засіб здійснення інвестиційної політики:
 - 2.1. Основні сфери інвестування;
 - 2.2. Угода про асоціацію та підтримка інвестування в Угоді про асоціацію.
3. Міжнародний досвід діяльності Фондів гарантування та стимулювання інвестицій:
 - 3.1. Французька Республіка;
 - 3.2. США;
 - 3.3. Австралія;
 - 3.4. Сінгапур;
 - 3.5. Німеччина;
 - 3.6. Великобританія.

1. ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

Механізм управління інвестиційною діяльністю в Україні відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність».

2. ІНВЕСТИЦІЙНІ ФОНДИ ЯК ЗАСІБ ЗДІЙСНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ: ОСНОВНІ СФЕРИ ІНВЕСТУВАННЯ. ОСНОВНІ ВИДИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФОНДІВ ТА ТИПІВ ІНВЕСТИЦІЙ

Типи інвестиційних фондів	Види інвестицій	Примітки
<p>Міжнародні.</p> <p>Міжнародні фінансові організації (МФО) створюються шляхом об'єднання фінансових ресурсів країнами-учасницями для вирішення визначених завдань у галузі розвитку світової економіки.</p> <p>Приклади:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Група Світового банку (Міжнародний банк реконструкції та розвитку; Міжнародна асоціація розвитку; Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій; Міжнародний центр з розв'язання інвестиційних конфліктів). 2. Міжнародний валютний фонд. 3. Європейський банк реконструкції та розвитку. 4. Банк міжнародних розрахунків. 5. Регіональні банки розвитку (Міжамериканський банк розвитку; Африканський банк розвитку; Азіатський банк розвитку; Європейський інвестиційний банк; Європейський фонд розвитку; Європейський фонд орієнтації й гарантування сільського господарства; Європейський фонд регіонального розвитку). 	<p>Зовнішні (вкладення в підприємства іноземного капіталу).</p> <p>Зовнішні інвестиції поділяються на прями та портфельні</p>	<p>Усі внутрішні та зовнішні інвестиції можуть бути приватними або державними</p>

Типи інвестиційних фондів	Види інвестицій
<p>Приватні.</p> <p>Приклади фондів, що діють в Україні:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Emerging Europe Growth Fund III Emerging Europe Growth Fund III, LP (EEGF III), було зібрано у грудні 2018 року з капіталом у розмірі \$200 млн., що значно перевищив початкову мету у \$150 млн. • Emerging Europe Growth Fund II EEGF II – фонд прямого інвестування, загальна сума залученого капіталу якого складає \$370 мільйонів для здійснення інвестицій в Україні та регіоні. • Emerging Europe Growth Fund EEGF – фонд прямого інвестування із капіталом у розмірі \$132 млн. для інвестування в Україну та регіон. • Western NIS Enterprise Fund Western NIS Enterprise Fund (WNISEF) – перший в Україні та Молдові регіональний фонд прямих інвестицій з капіталом 150 млн доларів США, заснований за фінансування уряду США через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Фонд має понад 20 років досвіду успішного інвестування у підприємства малого та середнього бізнесу. Загалом, фонд інвестував 185 млн доларів США у 129 компаній із приблизно 27 000 працівників та зробив можливим залучення 1,8 млрд доларів в компанії України та Молдови. WNISEF фінансує інноваційні, високоефективні програми, що спрямовані на здійснення реформ та змінюють життя звичайних людей в Україні та Молдові. • Українська асоціація венчурного та приватного капіталу UVCA. • Асоціація приватних інвесторів України. 	<p>Внутрішні (вкладення капіталу (грошей) однієї країни в підприємства цієї самої країни)</p>

Типи інвестиційних фондів	Види інвестицій
<p>Державні.</p> <p>Офіс залучення інвестицій (UkraineInvest) – є постійно діючим дорадчим органом при Кабінеті Міністрів України, що був створений постановою Уряду в жовтні 2016 року з метою залучення в Україну прямих іноземних інвестицій та вдосконалення іміджу держави як привабливої для інвестування країни. Для координації діяльності Офісу та звітування Уряду з питань, пов'язаних з супроводом інвестицій, Урядом України також призначено Урядового уповноваженого з питань інвестицій.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Державна інноваційна фінансово-кредитна установа (SFII) • Український фонд стартапів - це загальнодержавна інвестиційна програма, яка надає фінансування найталановитішим українським підприємцям. • Фонд розвитку підприємництва для забезпечення кредитування бізнесу. Законопроект №2589, ухвалено в 2-му читанні та в цілому. 	<p>Державні (здійснюють державні та місцеві органи влади, державні (казенні) підприємства з бюджетних і позабюджетних фондів, власних і позичкових коштів)</p>
Типи інвестиційних фондів	Примітки
<p>Спільні.</p> <p>Здійснюють суб'єкти певної держави та іноземних держав.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Німецько-український фонд (НУФ). НУФ був заснований у 1999 році Національним банком України (31,25%), Кабінетом Міністрів України в особі Міністерства фінансів України (31,25%) та Німецькою Кредитною установою для відбудови (KfW) (37,5%) на паритетних засадах. Статутний капітал НУФ становить 16,36 млн євро. 	<p>Підтримка фінансування мікро, малих та середніх підприємств України (далі –МСП) шляхом надання їм через банки-партнери кредитів для здійснення інвестицій в основний та обіговий капітал.</p>

2.1. До основних форм активізації інвестиційної діяльності належать: податкове, фінансове та кредитне стимулювання; інфраструктурне та організаційне забезпечення інвестиційної діяльності; стимулювання конкретних інвестиційних проектів; заохочення та захист іноземних інвестицій.

Розмір фонду залежить від імовірності виникнення підстав для виплати компенсацій, і в цілому він повинен становити не менше 5–10 % розміру максимальних гарантій. Оскільки розмір максимальних гарантій визначається загальним обсягом грошових коштів та цінних паперів на рахунках членів фонду, то він має становити не менше 5% від зазначеного обсягу.

Компенсаційний фонд є елементом системи захисту роздрібних клієнтів, яка включає в себе також ризико-орієнтований нагляд. Участь державних органів влади у сфері фондового ринку і саморегульованих організацій у системі такого нагляду дасть змогу мінімізувати ймовірність виплат із фонду, а отже і фінансування сумлінними і більш стійкими членами фонду недобросовісних і менш стійких.

Компенсаційна схема (механізм, фонд) захисту інвесторів – це додатковий шар захисту інвесторів у поєднанні з правилами ведення бізнесу (включає законодавчі норми та бізнес-етику), пруденційним регулюванням, а також з організаційними та оперативними заходами безпеки.

Існує два варіанти створення страхових і компенсаційних схем захисту інтересів інвесторів:

1) захист інтересів інвесторів шляхом створення професійними учасниками ринку – членами саморегульованих організацій за рахунок своїх внесків фондів, що працюють на принципах взаємного страхування професійної відповідальності (некомерційне страхування). Ці фонди знаходяться в розпорядженні саморегульованих організацій, які здійснюють компенсаційні виплати в разі заподіяння шкоди інвесторам одним з членів організації;

2) розроблення компенсаційної схеми для інвесторів шляхом створення загальнонаціональної системи захисту майнових інтересів інвесторів, що забезпечує компенсаційні виплати клієнтам усіх професійних учасників ринку цінних паперів на основі єдиних принципів. Управління цим фондом має здійснюватися недержавною некомерційною організацією. Зазначена організація буде визначати правила надання компенсацій із фонду, а також здійснювати компенсаційні виплати постраждалим інвесторам.

Другий варіант дає змогу уніфікувати правила надання компенсаційних виплат клієнтам усіх професійних учасників ринку цінних паперів. Окрім того, регулювання, а також контроль діяльності єдиної організації здійснювати легше, ніж контроль діяльності різних саморегульованих організацій.

Компенсаційні схеми для захисту майнових інтересів інвесторів, що створені за обома варіантами, існують як у країнах із розвинутими фондовими ринками (США, Канаді, Франції, Великобританії, Гонконзі, Австралії, Сінгапурі, Японії та ін.), так і в країнах із ринками, що розвиваються (Аргентині, Бразилії, Кореї, ПАР, Малайзії, Мексиці, Болгарії тощо).

Директива 1997 р. Європейського Союзу (Directive 97/9/ EC) стала базовим документом для країн ЄС із питань компенсаційної схеми захисту інвесторів, на базі якого були розроблені національні нормативні документи та механізми регулювання. Вони спрямовані на захист інвесторів від ризику втрат у разі неспроможності брокерської компанії (в Австралії ще клірингові палати, у Великобританії – пайові трасти, компанії особистого страхування та інші фінансові посередники для того, щоб повернути гроші або цінні папери клієнта в результаті його банкрутства).

2.1. Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі, яка передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС (Угода), вступила в дію з 1 вересня 2017 року і відкрила нові можливості для вітчизняних та іноземних інвесторів. Зокрема:

Налагодження тіснішої співпраці інвесторонадавачів та інвестоотримувачів з обох сторін. Розвиток спільного інвестування, в тому числі ICI на прикладі ЄС. Їх існує 3 види: статутні ICI (корпоративні фонди), довірчі (трастові фонди), контрактні (договірні) фонди. Поширення цих видів пов'язано з системами права в різних країнах. Як наслідок, існує суттєва різниця в правових формах взаємовідносин учасників інвестиційного процесу. Так, проблеми з реалізацією відповідного механізму колективного інвестування призводять до удосконалення законодавства ЄС, що виявляється в появі нових вимог існуючих форм колективного інвестування. Як визначено в плані заходів з імплементації Угоди України-ЄС, до 2020 року Україна зобов'язана імплементувати положення Директиви, яка регулює діяльність підприємств колективного інвестування, в яких обертаються цінні папери (UCITS V), так звані публічні фонди. Окрім пакету UCITS, повинні бути імплементовані ще близько 40 законодавчих актів ЄС.

Як визначено в плані заходів з імплементації Угоди Україна-ЄС, до 2020 року Україна зобов'язана імплементувати положення Директиви, яка регулює діяльність підприємств колективного інвестування в цінні папери, що обертаються (UCITS V), так званих публічних фондів. Це не одна директива, а пакет з чотирьох директив і двох регламентів. Крім пакету UCITS, повинні бути імплементовані ще близько 40 законодавчих актів ЄС (директив і регламентів), які стосуються ринку цінних паперів, банківської діяльності, ринку страхування, пенсійних фондів. Ці директиви закладають основи функціонування фінансового ринку ЄС. Зокрема, встановлюють вимоги до капіталу (директива CRD IV), описують інструменти фінансового ринку (директива MiFID II) і багато іншого. Майже кожна фінансова директива прямо або побічно стосується діяльності інститутів спільного інвестування. Але базовими для ICI є UCITS і AIFMD (менеджмент альтернативних інвестиційних фондів).

3. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДІВ ГАРАНТУВАННЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ

3.1. Французька Республіка

Новітнім напрямом фіскального стимулювання іноземних інвестиційних капіталовкладень у високотехнологічну сферу Франції є механізм фіскальної девальвації – податковий кредит на конкурентоспроможність та зайнятість. Даний податок було доповнено «Пактом відповідальності та солідарності», який передбачає суттєве скорочення податкового тягаря на роботодавців на період до 2017 р. за рахунок зменшення їхніх відрахувань до фонду соціального страхування за працівників з низькими заробітними платами.

Найбільш поширеними на сьогодні податковими пільгами для компаній з іноземними інвестиціями у Франції є: податкові канікули (відстрочка сплати податку на період від 2 до 5 років, починаючи з дня одержання першого оголошеного прибутку).

Передбачається, що податковий кредит на конкурентоспроможність та зайнятість буде фінансуватися через збільшення ПДВ та екологічних податків і скорочення державних видатків. Ще у 2014 р. звичайна ставка ПДВ зросла з 19,6% до 20%, а знижена – з 7% до 10%. За підрахунками авторитетних експертів, запровадження цих заходів принесе 6,4 млрд євро доходів державного бюджету, зростання ВВП на 0,1-0,3%, а також створить близько 150-180 тис. нових робочих місць.

Найпоширенішою формою організації спільного інвестування у Франції є корпоративні інвестиційні фонди відкритого типу, що мають назву інвестиційних компаній зі змінним капіталом. Інвестиційні фонди Франції на 1994 рік мали у своєму розпорядженні активи у розмірі близько 500 млрд дол. США, а їх акціями володіли близько 25 % сімей.

У Франції єдиний спеціальний закон, що регулює іноземні інвестиції, теж відсутній. Незважаючи на це, в країні діє система «попереднього повідомлення влади про наміри продовження термінів апробації», який поширюється головним чином на інвесторів з країн, які не є членами Європейського союзу, в разі участі їх в діяльності французької компанії. В законодавстві Франції також існує чітке розмежування між прямими та іншими іноземними капіталовкладеннями, що пояснюється застосуванням більш пільгового регулювання у відносинах останніх. Причиною цьому є те, що незважаючи на значне спрощення процедури регулювання іноземних інвестицій у Франції для більшості операцій, пов'язаних зі здійсненням прямих інвестицій на її території, як і раніше, потрібно попереднє повідомлення про наміри або попередній дозвіл.

В цілому, незважаючи на сувору систему регулювання прямого інвестування у Франції, загальні процеси капіталовкладень іноземних інвесторів і переказ прибутків із Франції здійснюється без будь-яких обмежень.

Таким чином, в якості основних відмінних рис французької моделі регулювання інвестиційних процесів можна виділити наступні:

- відсутність єдиного закону, що регулює інвестиційну діяльність у Франції;
- низький рівень контролю над іноземними компаніями, діючими на території країни;
- «пропускна система на ринок»;
- система «попереднього повідомлення властей»;
- чітке розмежування між прямими та іншими іноземними капіталовкладеннями і так далі.

3.1. США

Основні державні інвестиційні фонди США:

1. Стимулювання малого та середнього бізнесу. SBIC (The Small Business Investment Company). В 1958 році відповідно до Закону про Інвестиційну Компанію було засновано програму Інвестиційна Компанія Малого Бізнесу (Small Business Investment Company (SBIC) Program), відповідно до прийнятого закону SBA видає ліцензії, регулює та допомагає надавати кошти інвестиційним фірмам.
2. Агентства з розвитку стратегічних технологій: DARPA (Defense Advanced Research Project Agency); NASA (National Aeronautics and Space Administration). Орієнтація на державний попит, на технології, що мають стратегічне значення для національної безпеки (оборонної, технологічної, енергетичної та ін.).

Діяльність американських інвестиційних компаній регулюється Законом про інвестиційні компанії 1940 р. Серед інвестиційних компаній США найбільш популярні управлінські компанії, які підрозділяються на відкриті та закриті, що представляють собою акціонерні товариства, вкладення грошей в які проводиться через купівлю їхніх акцій. Доходом вкладника в цьому випадку є дивіденди та можливе зростання вартості акцій.

Такі компанії отримали найбільш широке розповсюдження і популярність в США через відкритість інформації та можливості швидко продати акції, які зобов'язана викупити сама компанія.

Закриті компанії (трасти закритого типу) відрізняються тим, що не зобов'язані викуповувати свої акції у акціонерів, однак ці акції котируються на фондовому ринку, отже їх вартість визначається балансом попиту і пропозиції на них. Існує причина, з якої закриті компанії не зобов'язані викуповувати в інвесторів свої акції - це пов'язано з вкладенням коштів у цінні папери певної країни.

Оскільки рівень ризику прямо пропорційний рівню прибутковості, найбільш привабливими є інвестиції в економіки країн, що розвиваються, проте в даній ситуації великий ризик неповернення вкладень.

Крім того, в США існують юніт-трасти - фонди, при створенні яких фіксується структура їх вкладень. Інвестування таких фондів, як правило, здійснюється громадянами з невеликими обсягами накопичень, які, кооперуючись, можуть придбати пакети цінних паперів.

3.3. Австралія

Для захисту інтересів Австралії, максимізуючи інвестиційні потоки, деякі іноземні придбання австралійських акцій та активів переглядаються Австралійською комісією з перегляду іноземних інвестицій (FIRB). FIRB розглядає пропозиції та консультує уряд Австралії щодо того, чи підходять ці пропозиції для затвердження відповідно до політики уряду.

Інвестиційні фонди передбачають придбання та управління фінансовими активами для фінансування певної цілі політики шляхом подальшого використання прибутку або капіталу. Тому створення інвестиційного фонду повинно враховувати:

1. Чітку потребу фінансування за межами звичайного бюджетного процесу. Якщо не існує випадку гіпотези ресурсів, бюджет є основним засобом розподілу ресурсів.
2. Чітку необхідність зберігати фінансові активи (чи можна використовувати Спеціальний рахунок). Слід враховувати прямі та непрямі витрати, пов'язані з інвестиційними фондами, та придбання фінансових активів.
3. Найбільш ефективну схему управління інвестиціями фінансових активів, і хто найкраще керуватиме цими домовленостями, враховуючи інвестиційний горизонт, потреби в ліквідності та ризику. Придбання та управління фінансовими активами вимагає експертизи, включаючи управління ризиками та ліквідністю.

Інвестиційні фонди уряду Австралії управляються Радою опікунів Фонду майбутнього (Future Fund Board). Рада опікунів несе відповідальність за рішення, як інвестувати активи кожного фонду. Рада складається з Голови та шести інших членів. Міністр фінансів та казначей мають спільну владу, яка може включати: видавати інвестиційний мандат для кожного фонду, нараховувати суми кредиту та організувати дебетування через відповідний спеціальний рахунок. Відповідне законодавство та наказ про адміністративні домовленості встановлює механізми управління.

3.4. Сінгапур

У Сінгапурі немає закону про іноземні інвестиції чи закону про внутрішні і зовнішні інвестиції. Натомість інвестиції регулюються законами загального застосування.

Сінгапурська рада економічного розвитку (Economic Development Board, EDB) була заснована статутом у 1961 році. Закон про Раду з розвитку визначає функції та повноваження EDB. Зокрема, розділ 6 Закону про EDB дає зрозуміти, що його функція полягає у залученні та сприянні як місцевих, так і іноземних інвестицій.

На своєму вебсайті наразі EDB описує себе як: провідне урядове агентство з планування та виконання стратегій для посилення позиції Сінгапуру як глобального бізнес-центру: «Ми - єдине агентство, яке сприяє та підтримує місцевих та іноземних інвесторів як у виробничій, так і у сфері послуг». Сінгапур обмежує іноземні інвестиції в декількох секторах, включаючи телекомунікації, засоби масової інформації, банківську діяльність та право власності на землю.

3.5. Німеччина

В Німеччині особлива увага приділяється питанням зростання конкурентоспроможності підприємств, що може бути досягнуто в результаті високої інноваційної й інвестиційної активності в усіх галузях економіки, а також розвитку приватного підприємництва. У 2001 р. розпочалася реалізація державної програми «Венчурний капітал для малих технологічних компаній», у межах якої на фінансування розвитку венчурного бізнесу було виділено більш ніж 500 млн євро. Крім того, у Німеччині реалізуються ще шість державних програм, серед яких «Програма інноваційної підтримки», що стимулює проведення НДДКР на підприємствах у кооперації з науковими установами.

Інвестиційна сфера економіки Німеччини відрізняється високою специфічністю, що обумовлено особливою роллю в ній банків.

Основою для функціонування інвестиційних фондів в Німеччині слугує Закон про інвестиційні компанії (KAGG). Відповідно до нього інвестиційні компанії є кредитними установами, отже, на них поширюються норми більш суворого «Закону про кредитні установи».

Таким чином, інвестиційні компанії контролюються німецьким Федеральним відомством з нагляду за кредитними установами. Ще одна відмінна риса - специфіка німецьких депозитаріїв (структур, що займаються зберіганням цінних паперів), якими можуть бути тільки банки.

Результатом вищеописаної специфічності є низька частка капіталовкладень. Питома вага капіталізації у ВВП становить близько 20-25%, що в 2 рази нижче, ніж в США, і в 5 разів нижче, ніж у Великобританії.

Вплив банків і банківського законодавства стало причиною того, що регулювання німецьких інвестиційних компаній є одним з найбільш жорстких в частині охорони інтересів інвесторів.

Для того, щоб проводити операції з інвестування, компанії необхідно отримати дозвіл, видача якого супроводжується рядом вимог:

- 1) жорсткі вимоги до розміру основного або засновницького капіталу компанії;
- 2) жорсткі вимоги до кваліфікації керівників інвестиційною компанією;
- 3) сфера діяльності компанії, згідно з установчим договором, може стосуватися тільки операцій інвестиційного фонду.

3.6. Великобританія

У Великобританії існує три типи інвестиційних компаній: юніт-трасти, інвестиційні трасти та відкриті інвестиційні компанії.

Особливістю юніт-трасту є придбання інвестором паю, вартість якого визначається вартістю цінних паперів, що знаходяться в портфелі фонду, розділеної на загальну кількість паїв. Підтвердженням участі в юніт-траст є свідоцтво про внесення паю. Головною особливістю таких організацій є можливість передачі коштів інвесторів в довічне управління третій особі. Дані компанії звільняються від сплати податків на прибуток. Але зобов'язані, після виплати винагороди керуючому, розподілити весь прибуток між інвесторами.

Інвестиційний траст багато в чому схожий з американськими інвестиційними компаніями закритого типу, але інвестори не є його акціонерами, а тільки власниками паїв і, отже, не беруть участі в управлінні компанією.

Існує також третій тип інвестиційних компаній Великобританії - відкриті інвестиційні компанії, які мають лише одну відмінність від традиційних для цієї країни юніт-трастів - вони діють відповідно до Директиви Європейського Союзу «Про підприємства колективного інвестування в обертаємі цінні папери» від 1985 року і, відповідно, їхні цінні папери знаходяться в обігу за межами Сполученого Королівства.

ДЖЕРЕЛА

1. ЗУ «Про інвестиційну діяльність»: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 47, ст. 646.
2. Фонд гарантування інвестицій як інструмент зміцнення довіри до Фондового ринку України, <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/26-2-2017/14.pdf>
3. Investment laws of Asean Countries: a comparative review. IISD Report. URL: <https://www.iisd.org/sites/default/files/publications/investment-laws-asean-countries.pdf>
4. Investment fund principles. URL: <https://www.finance.gov.au/government/superannuation/arrangements-australian-government-employees-statutory-office-holders/investment-fund-principles>
5. Investment funds Overview. URL: <https://www.finance.gov.au/government/superannuation/arrangements-australian-government-employees-statutory-office-holders/governance-superannuation/investment-funds-overview>
6. Директива 2011/61/ЄС Європейського парламенту та Ради від 8 червня 2011 р. про юридичних осіб, які керують альтернативними інвестиційними фондами, та що вносить зміни до Директив 2003/41/ЄС і 2009/65/ЄС, та Регламенти (ЄС) №1060/2009 та (ЄС) №1095/2010.
7. OECD Investment Policy Reviews. URL: <https://www.oecd.org/investment/countryreviews.htm>
8. Innovations in Foreign Direct Investment Attraction <https://publications.iadb.org/publications/english/document/Innovations-in-Foreign-Direct-Investment-Attraction.pdf>
9. [http://jrnл.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/download/5904/6654](http://jrnل.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/download/5904/6654)

Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України

Інформаційна довідка та тему:

“ЗМІНА КЛІМАТУ І ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ КУРС”

Червень 2020

Довідки надаються народним депутатам України протягом двох тижнів з моменту отримання запиту. Через десять днів з моменту надання інформаційної довідки, за погодженням із замовником, вона публікується на вебсайті ІДЦ. Інформація про те, хто замовив довідку, є конфіденційною.

Замовити інформаційну довідку можна через онлайн форму за наступним посиланням <https://forms.gle/trY3XtQMbUAEguNE8> чи **QR**-кодом.

Телефон для довідок: +380 50 443 61 97

ІДЦ створено за підтримки Програми USAID «РАДА: відповідальність, підзвітність, демократичне парламентське представництво», що виконується Фондом Східна Європа і реалізується за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Головною метою Програми РАДА є сприяння становленню відповідального, підзвітного і демократичного представницького органу — Парламенту України.

ЗМІНА КЛІМАТУ І ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ КУРС

Загальні засади співробітництва між Україною та ЄС у сфері охорони довкілля, боротьби зі зміною клімату¹

Співробітництво між Україною та ЄС у сфері охорони довкілля регламентується Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами. Зокрема, Главою 6 «Навколишнє середовище» Розділу «Економічне та галузеве співробітництво» цієї Угоди передбачено, що сторони розвивають і зміцнюють співробітництво з питань охорони навколишнього середовища й таким чином сприяють реалізації довгострокових цілей сталого розвитку і зеленої економіки.

Щодо формату такого співробітництва, то питання у сфері енергетики обговорюються в рамках органів Асоціації: Ради Асоціації, Комітету Асоціації, а також на експертному рівні – у рамках Кластера 3 Підкомітету з питань економіки та іншого галузевого співробітництва Комітету асоціації між Україною та ЄС². Питання координації заходів в екологічній та кліматичній сферах з ЄС та державами «Східного партнерства» обговорюються у рамках спеціально створених додаткових механізмів взаємодії, зокрема Платформи 3 «Сполучення, енергоефективність, довкілля та зміна клімату» та Панелі з питань довкілля та зміни клімату у рамках Платформи 3³.

Відповідно до Порядку організації роботи підкомітетів Комітету асоціації між Україною та ЄС, у тому числі Комітету асоціації у торговельному складі, і діалогів Україна – ЄС, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 08.07.2015 р. № 646⁴, участь в організації роботи кластера 3 Підкомітету з питань економіки та іншого галузевого співробітництва беруть представники таких державних органів та інших суб'єктів: Мінекономіки, Мінфін, Держенергоефективності, НКРЕКП, Держатомрегулювання, Мінприроди, НАК «Нафтогаз України», Національна академія наук, Мінрегіон, МОН, МЗС, Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції СКМУ.

Згідно з Додатком ХХХ до Угоди про асоціацію Україна має адаптувати своє законодавство до 26 директив та 3 регламентів ЄС у таких секторах:

- управління довкіллям та інтеграція екологічної політики у інші галузеві політики;
- якість атмосферного повітря;
- управління відходами та ресурсами;
- якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище;
- охорона природи;
- промислове забруднення та техногенні загрози;
- зміна клімату та захист озонового шару;
- генетично модифіковані організми.

1. <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/ohorona-dovkillya>

2. Детальніше про склад двосторонніх органів Асоціації Україна-ЄС: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/dvostoronni-organi-asociaciyi-ukrayina-yes>

3. Робочі групи Форуму громадянського суспільства об'єднують представників громадянського суспільства з країн Східного партнерства та ЄС, що працюють за одними напрямками. Європейська комісія надає кошти для проведення щонайменше одного засідання робочої групи на рік, не рахуючи щорічної зустрічі Форуму. Робочі групи працюють паралельно з міждержавними платформами і групами експертів Східного партнерства, надають їм точку зору громадянського суспільства. Детальніше: <http://eap-csf.org.ua/forum-gromadyanskogo-suspilstva-shp/robochi-grupi/>

4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/646-2015-%D0%BF#Text>

З метою формування ефективної внутрішньої кліматичної політики розпорядженням Кабінету Міністрів України було схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року⁵, яка має на меті вдосконалити і систематизувати поточну політику у сфері зміни клімату та передбачає розробку Стратегії адаптації до зміни клімату, а також схвалено Стратегію низьковуглецевого розвитку до 2050 року⁶.

Європейський зелений курс

Європейський зелений курс (або Європейська зелена угода, англ. – the European Green Deal, тут і далі скорочено – ЄЗК) була офіційно представлена Президентом ЄК Урсулою фон дер Ляєн в Європарламенті 11 грудня 2019 року.

Разом з іншими основними інституціями, Європейська Комісія розробляє загальну стратегію та політичний курс ЄС. Кожні 5 років, на початку роботи нового складу Комісії, президент Комісії також визначає політичні пріоритети на час своєї діяльності. Комісія перетворює ці пріоритети на конкретні дії на основі річної програми, яка визначає план дій на наступні 12 місяців. ЄЗК – один з шести пріоритетних напрямків програми дій Європейської Комісії під керівництвом Урсули фон дер Ляєн, на основі якого буде проводитись діяльність протягом 2019–2024 років. Назва, обрана Європейською Комісією для своєї амбіційної програми, має безпосередню аналогію з відомим Новим курсом (New Deal) президента США Франкліна Рузвельта (який був комплексною програмою для подолання періоду глибокої депресії в США у 1930-х рр.)⁷.

ЄЗК, за своєю суттю, є певною дорожньою картою заходів, які мають на меті перетворення ЄС на ефективну, стійку та конкурентоспроможну економіку, визначають засоби перетворення Європи на перший у світі кліматично нейтральний континент до 2050 року, стимулюючи розвиток економіки, покращення здоров'я та якості життя людей, а також трансформують кліматичні та екологічні виклики та можливості в усіх сферах та політиках ЄС, гарантуючи справедливий та інклюзивний характер зеленого переходу⁸.

5. <https://www.kmu.gov.ua/npas/249573705>

6. https://menr.gov.ua/files/docs/Proekt/LEDS_ua_last.pdf

7. <https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2020/06/european-green-dealwebfinal.pdf>, с. 14

8. <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spirobotnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda>

Європейська зелена угода покриватиме такі сфери:

- Чиста енергія – підвищення ролі альтернативних джерел енергії.
- Стійка промисловість – забезпечення більш стійких та екологічних циклів виробництва.
- Будівництво та ремонт – забезпечення «чистого» будівельного сектору.
- Стійка мобільність – сприяння розвитку стійкого та екологічно чистого транспорту.
- Біорозмаїття – забезпечення захисту екосистем Європи.
- «Від лану до столу» – забезпечення стійкості продовольчих систем та «зеленої» аграрної політики ЄС.
- Зменшення забруднення.
- Кліматичні дії – перетворення ЄС на кліматично нейтральний регіон до 2050 року. Принципи ЄЗК⁹:
 - Ні про кого не забути (СПРАВЕДЛИВИЙ перехід).
 - Фінансування переходу.
 - Мобілізація досліджень та підтримка інновацій.

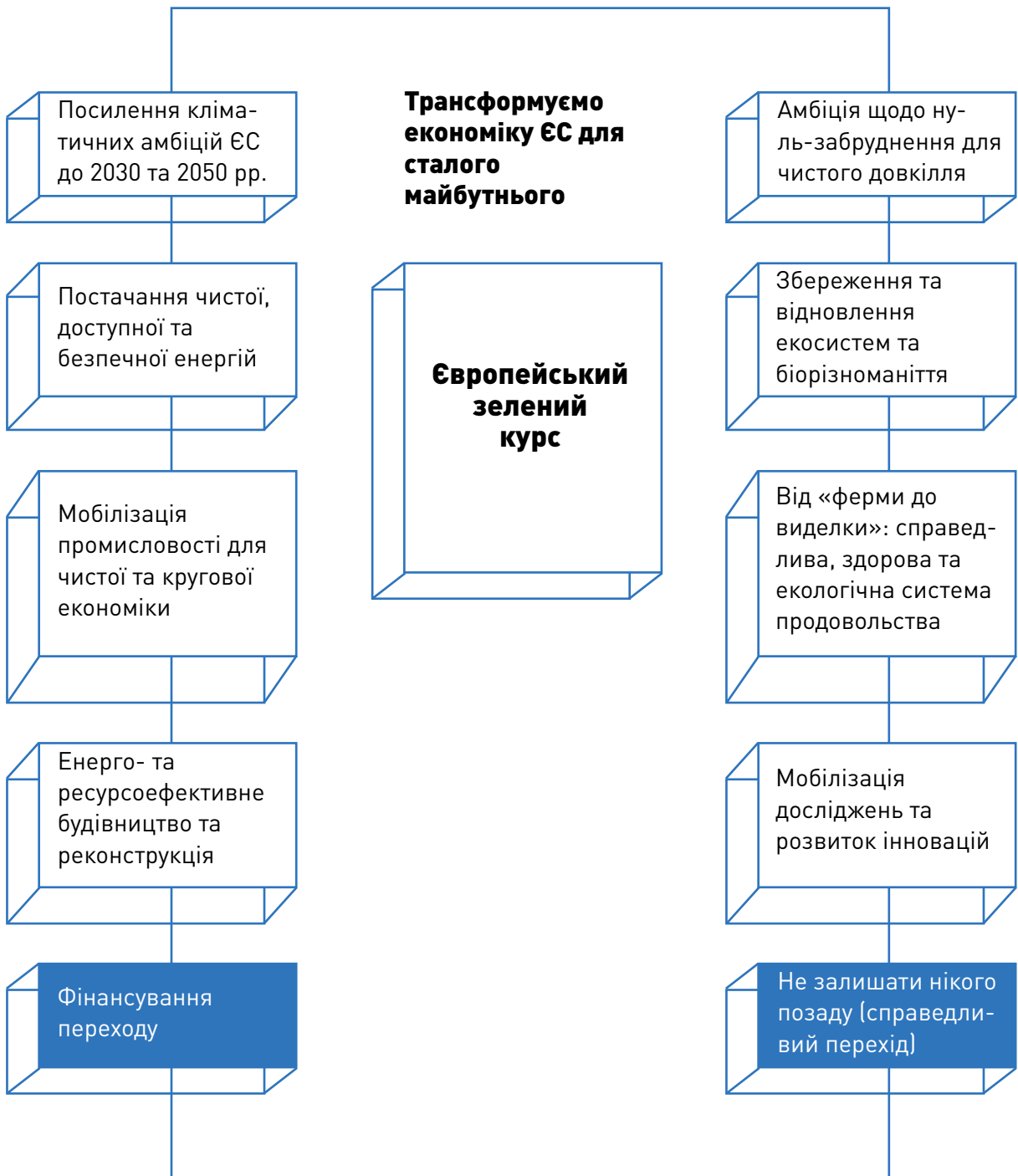
У глобальному вимірі ЄС вживатиме заходів із заохочення міжнародних переговорів з питань зміни клімату; посилення двосторонніх зусиль; зміцнення кліматичної та енергетичної дипломатії ЄС; ухвалення географічної та тематичної стратегій для підтримки стійкого управління природними ресурсами та зеленої економіки; дотримання зобов'язань у рамках Паризької угоди як найважливішого елемента кожної з майбутніх торговельних угод; розвитку глобальних «зелених альянсів» та конкретних заходів з третіми країнами, особливо з сусідніми, зокрема з країнами Західних Балкан; розвитку Енергетичного плану ЄС-Африка.

Починаючи з січня 2020 року було представлено проекти Фонду справедливого переходу, Плану дій щодо циркулярної економіки, Європейського кліматичного закону, Механізму коригування вуглецю на кордоні, Промислової стратегії ЄС, підвищення кліматичних амбіцій ЄС до 2030 року тощо.

ЄК також ініціювала проведення публічних консультацій стосовно низки ініціатив у рамках Green Deal: прикордонного податку на вуглець, Європейського кліматичного закону, перегляду Директиви про оподаткування енергії, кліматичної амбіції ЄС щодо скорочення викидів на 50-55% до 2030 року.

9. https://eeplatform.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/0verviewGreen-Deal_SG_Susanne_Geissler-ukr.pdf

Схематично основні складові ЄЗК представлено на інфографіці нижче¹⁰:

ЄС – глобальний лідер

Європейський пакт про клімат

10. <https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2020/06/european-green-dealwebfinal.pdf>, с. 15

Для досягнення цілей ЄЗК необхідні суттєві інвестиції. Європейська Комісія оцінила, що для досягнення кліматичних та енергетичних цілей до 2030 року необхідно 260 млрд євро додаткових щорічних інвестицій. Тому одночасно із пропозицією цілей та дій в рамках ЄЗК Європейська Комісія планує розробку фінансових планів та інструментів для виконання амбітних завдань ЄЗК. Перш за все мова йде про Інвестиційний план сталої Європи, а в його межах — механізм справедливого переходу та Фонд справедливого переходу. Механізм та Фонд справедливого переходу будуть фокусуватись на регіонах і секторах, які зачеплені зеленим переходом, оскільки вони залежать від викопного палива чи вуглецевих процесів. Також передбачається, що принаймні 30% Invest EU Fund буде спрямовано на боротьбу зі зміною клімату, а усі програми ЄС матимуть 25% коштів на досягнення кліматичних цілей¹¹.

Європейський зелений курс та Україна

24.01.2020 Уряд України створив міжвідомчу групу, що координуватиме подолання наслідків зміни клімату в рамках “Європейської зеленої угоди”. До складу групи під головуванням Віце-прем’єр-міністра з європейської та євроатлантичної інтеграції мають увійти представники низки міністерств і ЦОБВ, ВРУ з питань інтеграції України з Європейським Союзом, з питань економічного розвитку, з питань енергетики та житлово-комунальних послуг, а також міжнародні експерти, представники міжнародних організацій та установ в Україні, незалежні експерти і представники громадських об’єднань та неурядових організацій¹².

До завдань міжвідомчої робочої групи віднесено:

- сприяння забезпеченню та координації дій органів виконавчої влади з питань подолання наслідків зміни клімату;
- сприяння забезпеченню виконання завдань щодо посилення інституційної взаємодії між Україною та Європейською Комісією з метою впровадження ЄЗК;
- сприяння підготовці національного інтегрованого плану з енергетики та зміни клімату на 2021-2030 роки;
- підготовка пропозицій та рекомендацій щодо механізмів, оптимальних шляхів розв’язання проблем та сприяння реалізації державної політики, зокрема за напрямками:
 - зменшення викидів парникових газів;
 - удосконалення нормативно-правового регулювання з питань скорочення викидів вуглецю, зменшення ризику енергетичної бідності, а також інших питань, які виникають у сфері зміни клімату;
 - підвищення ефективності діяльності центральних органів виконавчої влади у сфері подолання наслідків зміни клімату;
 - розроблення наукової концепції, спрямованої на подолання наслідків змін клімату.

11. <https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2020/06/european-green-dealwebfinal.pdf>, с. 15

12. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/33-2020-%D0%BF#Text>

21 січня 2020 року Міністерством енергетики та захисту довкілля України було презентовано Концепцію «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року, також названу Ukrainian Green Deal¹³.

Основні завдання Концепції та індикатори їх виконання:

- енергоефективність: кожний кВт не виробленої енергії є екологічним, а кожна гривня, вкладена в енергоефективність, повертається через мультиплікатор у 3 грн;
- збільшення частки відновлювальних джерел енергії до 70% до 2050 року;
- зменшення частки видобувних галузей в економіці та повне заміщення вугільних ТЕС до 2050 року;
- перехід до кругової (циркулярної) економіки та зменшення відходів, їх раціонального використання;
- зменшення частки атомної генерації до 20-25% при збереженні гідроенергетики на поточному рівні, побудова нових атомних потужностей за технологією малих ядерних реакторів;
- розбудова сучасних конкурентних енергетичних ринків та їх інтеграція з європейськими.

За підсумками Шостого засідання Ради асоціації Україна-ЄС 28 січня у Брюсселі Дмитро Кулеба заявив, що ЄЗК є частиною реформ і зростання України¹⁴. Він визначив ЄЗК як стратегію економічного зростання і заявив, що Україна буде ставати учасницею зусиль ЄС з реалізації ЄЗК і отримувати підтримку ЄС у реалізації наших планів «зеленого переходу». У спільній заяві за підсумками Ради асоціації Україна та ЄС також погодилися надалі співпрацювати щодо декарбонізації та захисту навколишнього середовища, і в тексті документу ці зусилля визнані, як частина ЄЗК.

Аналітичний документ «Європейський зелений курс: можливості та загрози для України»

Аналітичний документ підготовлено в рамках реалізації проекту «Європейський зелений курс: можливості та загрози для України» Ресурсно-аналітичним центром «Суспільство та довкілля» у співпраці з Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій Діксі груп та за підтримки Міжнародного фонду «Відродження»¹⁵.

В документі проаналізовані всі завдання та ключові компоненти ЄЗК (як-от: зміна клімату, енергетика, транспорт, промислова стратегія, сільське господарство, нульове забруднення, біорізноманіття, фінанси, торгівля) з точки зору можливостей та загроз для України, на основі чого надано нижченаведені висновки та рекомендації.

13. <https://www.kmu.gov.ua/news/prezentovano-proekt-koncepciji-zelenogo-energetichnogo-perehodu-ukrayini-do-2050-roku>

14. <https://www.kmu.gov.ua/news/yevropejska-zelena-ugoda-ye-chastinoyu-reform-i-zrostannya-ukrayini-dmitro-kuleba>

15. <https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2020/06/european-green-dealwebfinal.pdf>

ВИСНОВОК 1: Зміна клімату – безумовний пріоритет ЄС

Для України це означає необхідність чітко сформулювати кліматичну політику, а саме амбітні кліматичні цілі в рамках зобов'язань за Паризькою угодою, відповідну енергетичну стратегію, врахування зміни клімату в усіх секторальних політиках.

Основні цілі ЄЗК в частині питання зміни клімату	Що важливого для України?
– досягнення кліматично нейтральної Європи до 2050 року, скорочення викидів парникових газів із 40% до 50-55% у 2030 році (у порівнянні з 1990 р.)	ЄЗК буде вимагати дій з боку України щодо скорочення викидів парникових газів досягнення кліматичних цілей
– інтеграція кліматичних цілей в усі сектори економіки і суспільного життя	ЄЗК вимагатиме від ЄС захисту власних ринків та виробників на кшталт механізму карбонового коригування імпорту в ЄС

Можливості у контексті ЄЗК приховані в низькій поточній енергоефективності та високій карбоємності економіки України, що викликані як високою зношеністю основних фондів, так і значною часткою викопних палив в енергобалансі. За умови створення дієвого міжнародного та/чи двостороннього механізму, зокрема в рамках ЄЗК, це дозволить залучити значні обсяги «зеленого» фінансування. Очевидно, що нові нетарифні бар'єри в торгівлі будуть «кліматичними», а у кліматично дружніх сферах такі бар'єри будуть знижуватись (наприклад ВДЕ).

ВИСНОВОК 2: Реалізація ЄЗК створює для України низку стратегічних можливостей для розвитку

Укладення промислового безвізу сприятиме інтеграції українських виробництв у нові промислові процеси ЄС. Очікувані обмеження щодо «екологічності» товарів та послуг, які розміщуються на ринку ЄС, можуть створити нові ніші для українських виробників за рахунок витіснення імпорту до ЄС з інших країн. У сфері сільського господарства це може бути посилення розвитку органічного виробництва, у сфері енергетики – співпраця щодо водневої енергетики, у сфері фінансів – активний вихід на європейський ринок публічних закупівель, доступ до інструментів фінансової та технічної підтримки ЄС. У сфері охорони природи – інтеграція природоохоронних територій України в мережу NATURA 2000 через створення спеціальних фінансових інструментів.

ВИСНОВОК 3: Окрема група нових можливостей для України є геополітичною

Оскільки ключовою ціллю ЄЗК є кліматично нейтральна Європа, залучення України до процесу її досягнення є необхідною умовою. Кліматично нейтральна Європа створює концептуально-ціннісне підґрунтя для зовнішньополітичної співпраці, зокрема у рамках Східного партнерства, поглиблення процесу асоціації з ЄС, Паризької угоди, природоохоронних конвенцій, Енергетичного Співтовариства, Меморандуму про стратегічне енергетичне партнерство Україна-ЄС.

ВИСНОВОК 4: «Домашнє завдання» – це ключ до можливостей та засіб протидії загрозам

Ефективне використання можливостей тісно пов'язане із поточним станом та готовністю України до трансформації у конкретній сфері. Ефективні внутрішні реформи у сферах, пов'язаних з інтеграцією до ЄС та зміною клімату, є передумовою для використання можливостей та зменшення ймовірності або наслідків загроз, що випливають з ЄЗК для України. Безумовним пріоритетом є ефективне наближення українського законодавства до вимог законодавства ЄС в усіх сферах, передбачених Угодою про асоціацію.

ВИСНОВОК 5: ЄЗК створює низку загроз для України

Посилення вимог до якості окремих видів продукції та технологій імовірно створить додаткові виклики для «промислового безвізу», оскільки плани ЄС створюють для України складну «рухому ціль» у цій сфері. Посилення ринку вторинної сировини в ЄС вочевидь призведе до скорочення експорту вторинної сировини в Україну, від чого постраждають переробні виробництва, які наразі залежні від імпорту такої сировини. Прагнення ЄС до скорочення перевезення вантажів автомобільним транспортом з метою зменшення викидів може мати вплив на видачу дозволів для українських автоперевізників. Високий пріоритет охорони природи в ЄС може на практиці означати прискіпливу увагу з боку ЄС та його фінансових інституцій до виконання відповідних зобов'язань Україною, зокрема при реалізації інвестиційних проєктів в енергетичній сфері.

ВИСНОВОК 6: Ключова загроза – обмеження доступу українських товарів на ринки ЄС та нові нетарифні бар'єри у торгівлі

У першу чергу це стосується енерго- та ресурсоємних товарів, які займають значну частку в структурі українського експорту – продукція металургії, сільського господарства, харчової промисловості, енергетики, великотоннажної хімії, машинобудування, сталі, будівельних матеріалів тощо. Також під тиском подібних механізмів може опинитися транспортна інфраструктура, наприклад газопроводи. Намір впровадити механізм вуглецевого коригування імпорту, що наразі розробляється Європейською Комісією з метою недопущення перетворення сусідніх країн на «вуглецеві офшори», може значно ускладнити експорт електроенергії з України до ЄС, оскільки Україна має значну частку ТЕС у загальній структурі виробництва електроенергії.

Високі вимоги до харчових продуктів та дотримання екологічних стандартів при їх виробництві можуть стати перепорою для подальшого експорту української с/г продукції на ринок ЄС.

ВИСНОВОК 7: Нові можливості через посилення діджиталізації

Багато можливостей відкриває розвиток цифрової сфери в ЄС: від спрощення розрахунків та митних процедур до посилення боротьби з контрабандою, подальший розвиток ІТ сектору, доступ до державних закупівель в ЄС.

ВИСНОВОК 8: Окрема група загроз від впровадження ЄЗК – наслідки для довкілля в Україні

Розвиток ринку електромобілів в ЄС і, відповідно, заповнення ринку України вживаними електромобілями з Європи, з одного боку, матиме позитивний вплив на зменшення забруднення в містах, проте, з іншого боку, використання для зарядки електромобілів «брудної» електроенергії та проблема утилізації акумуляторів може призвести до нових екологічних проблем в Україні. Розвиток внутрішнього водного транспорту потребуватиме вирішення низки екологічних питань, пов'язаних із побудовою нових водних шляхів чи експлуатацією створених раніше.

Рекомендації для Верховної Ради України:

- (1) Забезпечити процес повноцінного впровадження вимог європейського законодавства, які пов'язані з ЄЗК. Зокрема, це стосується сфер промислового забруднення, відходів, транспорту, сільського господарства та енергетики.
- (2) Посилити механізми контролю за відповідністю законопроектів вимогам європейського законодавства, зокрема шляхом проведення та врахування європейських експертних оцінок щодо такої відповідності за аналогією до механізму Додатка XXVII Угоди про асоціацію.
- (3) Розробити механізм врахування питань зміни клімату на всіх етапах законотворчості, оскільки боротьба зі зміною клімату є центральним елементом ЄЗК та впливатиме на взаємовигідність економічних і політичних зв'язків України та ЄС у короткостроковій та довгостроковій перспективах. Такий механізм може включати оцінку впливу на зміну клімату як обов'язковий елемент висновків комітетів, висновків Головного науково-експертного управління ВРУ, пояснювальних записок до законопроектів.

Рекомендації для Уряду України:

- (1) Сформулювати пріоритети уряду України, враховуючи основні можливості та загрози ЄЗК, і створити механізми роботи над ними (наприклад через рішення Ради Асоціації, доповнення Додатків до Угоди, в рамках Енергетичного Співтовариства).
- (2) Запропонувати Європейській стороні розпочати діалог щодо розробки Дорожньої карти для України в рамках ЄЗК.

- (3) Підтримувати подальшу євроінтеграцію України у сферах ЄЗК, які є пріоритетними для України, що створить синергію з реалізацією Угоди про асоціацію та забезпечить синхронізацію з відповідними політиками ЄС. Відповідно основним пріоритетом на даному етапі має бути виконання «домашнього завдання» за Угодою про асоціацію, Енергетичним Співтовариством та Паризькою угодою.
- (4) Сформуванню кліматичну політику України, відсутність якої створюватиме ризики для експортного потенціалу України та промислового співробітництва з ЄС через посилення вимог до екологічності виробництва та кінцевих товарів, що розміщуються на ринку ЄС, та наміри створення механізму карбонового коригування імпорту на кордоні з ЄС.
- (5) Підтримувати інтеграцію українських виробників у промислові виробничі ланцюги в ЄС, зокрема забезпечити якнайшвидше підписання АСАА та подальше постійне узгодження технічних регламентів України з європейськими, зокрема щодо екодизайну та енергетичного маркування, а також інших важливих для ЄЗК категорій товарів.
- (6) Брати активну участь у формуванні нових пріоритетів та бюджетів програм співробітництва ЄС, використовувати та просувати нові можливості для фінансування та залучення зелених інвестицій у сферах енергоефективності, декарбонізації, циркулярної економіки та охорони природи.
- (7) Продовжувати діджиталізацію усіх сфер суспільного та економічного життя, зокрема у сферах, що сприятимуть подальшому розвитку торговельно-економічних відносин з ЄС.
- (8) Розробити і провести із залученням організацій громадянського суспільства інформаційну кампанію для бізнесу щодо ролі «вуглецевого сліду» в майбутньому експорті до ЄС, можливостей та ризиків у контексті ЄЗК.

Європейський зелений курс в контексті впливу епідемії коронавірусу

На тлі загроз наслідків поширення COVID-19 для національних економік держав-учасниць ЄС деякі держави-члени ЄС вже зараз прогнозують та певною мірою провокують подальше зменшення уваги до реалізації Європейської Зеленої Угоди, а також припускають можливість корегування ЄС термінів та окремих цілей Зеленої угоди¹⁶.

Водночас міністри екології з тринадцяти європейських країн, в т.ч. Австрії, Латвії, Нідерландів, Німеччини, Франції, підписали листа, в якому наполягають, що питання протидії екологічним загрозам має залишатись у фокусі. Вони також наголосили, що не можна допустити регресу в цьому питанні, оскільки це може мати згубні наслідки для клімату, біорізноманіття та навколишнього середовища, а також для здоров'я людей та європейської економіки.

В листі також зазначено, що ЄЗК є новою стратегією зростання Європи, яка може забезпечити стимулювання економіки та створення робочих місць, і підтримали пропозицію Європейської Комісії щодо розробки комплексного плану відновлення на базі ЄЗК, що включатиме «зелений перехід» і цифрову трансформацію.

16. <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spirobitnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda>

ДЖЕРЕЛА

1. Європейська зелена угода – інформація від Представництва України при Європейському союзі <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda>
2. Європейський зелений курс: можливості та загрози для України». Аналітичний документ. – Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля» (2020) <https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2020/06/european-green-dealwebfinal.pdf>
3. Актуалізація та доповнення Додатків XXX та XXXI Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (довкілля та зміна клімату). - Позиційний документ. - Травень 2019. <https://www.rac.org.ua/uploads/content/549/files/aarevision2019web.pdf>
4. Майбутнє Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: довкілля та клімат. Аналітична записка. – Ресурсно-аналітичний центр “Суспільство і довкілля”. – 2020. <https://www.rac.org.ua/uploads/content/567/files/aafuturebriefukr.pdf>
5. Огляд нової європейської Зеленої угоди та її принципів стосовно будівництва та реновації https://eeplatform.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/Overview-Green-Deal_SG_Susanne_Geissler-ukr.pdf
6. Презентація Міністерства енергетики та захисту довкілля України щодо результатів 2019-го та планів на 2020 рік <https://www.slideshare.net/ssuser778730/minescoenergi-result2019-228702139?ref=https://menr.gov.ua/news/34642.html>
7. Співробітництво між Україною та ЄС у сфері охорони довкілля, боротьби зі зміною клімату: інформація Представництва України при Європейському Союзі <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/ohorona-dovkillya>

КЛЮЧОВІ ДОКУМЕНТИ ТА ІНШІ КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ:

1. European Green Deal
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/e%20n/ip_19_6691
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf
https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
2. The European Green Deal Investment Plan and Just Transition Mechanism
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_17
3. Commission Communication on the Sustainable Europe Investment Plan
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_20_48
4. Proposal for a European climate law
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1588581905912&uri=CELEX-:52020PC0080>
5. European industrial strategy
https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_en
6. Circular Economy Action Plan
https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/new_circular_economy_action_plan.pdf
7. Farm to fork strategy
https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/farm-fork_en
8. EU Biodiversity Strategy 2030
https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/eu-biodiversity-strategy-2030_en
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 р. № 33 «Про утворення міжвідомчої робочої групи з питань координації подолання наслідків зміни клімату в рамках ініціативи Європейської Комісії “Європейська зелена угода” <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/33-2020-%D0%BF#Text>
10. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7.12. 2016 р. № 932-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2016-%D1%80#Text>
11. Розпорядження КМУ від 6 грудня 2017 р. № 878-р «Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2017-%D1%80#Text>
12. Національна екологічна політика
<https://menr.gov.ua/timeline/Nacionalna-ekologichna-politika.html>
13. Концепція «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року
<https://menr.gov.ua/news/34424.html>

Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України

Інформаційна довідка та тему:

“МІНІМАЛЬНА ЗАРОБІТНА ПЛАТА ЯК КАТЕГОРІЯ У ПРАВІ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ”

2020

Довідки надаються народним депутатам України протягом двох тижнів з моменту отримання запиту. Через десять днів з моменту надання інформаційної довідки, за погодженням із замовником, вона публікується на вебсайті ІДЦ. Інформація про те, хто замовив довідку, є конфіденційною.

Замовити інформаційну довідку можна через онлайн форму за наступним посиланням <https://forms.gle/trY3XtQMbUAEguNE8> чи **QR**-кодом.

Телефон для довідок: +380 50 443 61 97

ІДЦ створено за підтримки Програми USAID «РАДА: відповідальність, підзвітність, демократичне парламентське представництво», що виконується Фондом Східна Європа і реалізується за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Головною метою Програми РАДА є сприяння становленню відповідального, підзвітного і демократичного представницького органу — Парламенту України.

МІНІМАЛЬНА ЗАРОБІТНА ПЛАТА ЯК КАТЕГОРІЯ У ПРАВІ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ

Мінімальна заробітна плата як категорія у праві іноземних держав

Міжнародна організація праці у своїй доповіді визначає мінімальну заробітну плату як «мінімальну суму винагороди, яку роботодавець зобов'язаний виплачувати працівнику за роботу, виконану протягом певного періоду, яка не може бути зменшена колективним договором або індивідуальним договором»¹.

У даній аналітичній довідці ця правова категорія розглядається на прикладі законодавства Німеччини, Франції, Великобританії, Словенії та Польщі як найкращих європейських практик.

Німеччина²

До 2015 року в Німеччині мінімальна заробітна плата не була визначена на законодавчому рівні. Коли вона була запроваджена, розмір заробітної плати близько 11 відсотків німецьких працівників був менший мінімально встановленого. В 2020 році мінімальна заробітна плата складає 1 584,00 євро (на 2% більше, ніж у 2019³); це становить 9,35 євро за годину, при середній заробітній платі 35,6 євро за годину⁴.

Правова підстава. «Закон щодо регулювання загальної мінімальної заробітної плати» (Gesetz zur Regelung eines allgemeinen Mindestlohns)⁵.

Види мінімальної заробітної плати. У німецькому законодавстві розрізняють декілька видів мінімальної заробітної плати – національна, регіональна, мінімальна заробітна плата для певної сфери та для певної специфічної професії. З цих міркувань поруч із загальнонаціональною мінімальною заробітною платою у Німеччині існує також «тарифна автономія». Це означає, що мінімальна заробітна плата для певної сфери або професії може бути визначена у колективному договорі профспілкою (наприклад, мінімальна ставка для працівника зі сфери педагогіки складає 15.72 євро за годину)⁶.

Встановлення певного рівня. Рішення щодо встановлення певного рівня мінімальної заробітної плати спочатку розробляється та приймається спеціальною Комісією з питань мінімальної заробітної плати. Дана Комісія діє на постійній основі, обирається урядом кожні 5 років, а до її функцій належить визначення мінімальної заробітної плати. Її пропозиція щодо рівня мінімальної заробітної плати є обов'язковою для уряду⁷. Така пропозиція затверджується Міністерством праці та соціальної політики шляхом прийняття відповідного наказу («Rechtverordnung»)⁸.

Види нарахувань. Закон не визначає, які види нарахувань належать до мінімальної заробітної плати. Проте усі надбавки, премії або бонуси можуть входити до суми заробітної плати лише тоді, якщо вони виплачуються у тому ж місяці, за який вони нараховані. Не зараховуються до мінімальної заробітної плати виплати за понаднормові роботи або доплати за виконання роботи вночі, вихідні та святкові дні тощо.

1. https://www.ilo.org/global/topics/wages/minimum-wages/definition/WCMS_439072/lang--en/index.htm

2. <https://link.springer.com/article/10.1186/s12651-019-0258-z>

3. <https://www.eurofound.europa.eu/data/statutory-minimum-wages>

4. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Hourly_labour_costs

5. <https://www.gesetze-im-internet.de/millog/>

6. <https://www.dgb.de/themen/++co++6ca263de-fb0e-11e9-bdcf-52540088cada>

7. https://www.gesetze-im-internet.de/millog/_11.html

8. https://www.gesetze-im-internet.de/millog/_11.html

Категорії працівників⁹. Мінімальний рівень заробітної плати застосовується до усіх категорій працівників, окрім:

- осіб до 18 років без закінченого професійного навчання;
- осіб, що проходять професійне навчання, незалежно від їх віку;
- осіб, які довгий час були безробітними, впродовж перших 6-ти місяців після початку нової роботи;
- практикантів в рамках обов'язкової професійної практики на виробництві;
- волонтерів.

Контроль. Моніторинг та контроль за дотриманням законодавчо встановленої мінімальної заробітної плати здійснюється Департаментом фінансового контролю за незаконним працевлаштуванням (ФКС) Митної адміністрації. Роботодавець також повинен надавати фінансову звітність щодо розміру мінімальної заробітної плати.

Франція¹⁰

Правова підстава. Мінімальна заробітна плата була встановлена у Франції ще у 1950 році, проте згодом була змінена на діючу сьогодні систему SMIC «Salaire Minimum Interprofessionnel de Croissance», визначену в Законі Про мінімальну міжпрофесійну заробітну плату. Наразі вона визначена на рівні 1 521,00 євро на місяць, що є більше на 1%, порівнюючи із 2019 роком¹¹.

Види мінімальної заробітної плати. Мінімальна заробітна плата у Франції може бути двох видів – загальнонаціональна та визначена колективним договором для певного виду роботи.

Встановлення певного рівня. Мінімальний рівень заробітної плати визначається Міністерством соціальної політики з урахуванням індексу споживчих цін. Якщо даний індекс зростає більше ніж на 2%, то і мінімальна заробітна плата зростає на той самий відсоток. Тоді Уряд Франції приймає рішення про нову мінімальну заробітну плату.

Категорії працівників¹². До осіб, яким гарантується виплата мінімальної заробітної плати, належать як працівники державного, так і приватного сектору. Проте зарплата не гарантується молодим працівникам до 18-ти років, які мають менше 6-ти місяців професійного досвіду у цій галузі.

Види нарахувань. До виплат, які входять до мінімальної заробітної плати, належать:

- базова зарплата (оклад/ тарифна сітка);
- винагорода в натуральній формі;
- компенсація за скорочення робочого часу;
- премії, надбавки;
- індивідуальні або колективні винагороди (бонуси) за ефективність роботи.

До мінімальної заробітної плати не входять:

- відшкодування фактичних витрат працівника;
- доплата за понаднормову роботу;
- доплати за роботу у вихідні, святкові дні;
- бонуси, пов'язані з географічним розташуванням.

9. <https://www.rgtgroup.de/infos/lohnbuchhaltung/mindestlohn/>

10. <https://wageindicator.org/labour-laws/labour-law-around-the-world/minimum-wages-regulations/minimum-wages-regulations-france>

11. https://www.legislation.cnav.fr/Pages/bareme.aspx?Nom=smic_smig_smic_bar

12. <https://travail-emploi.gouv.fr/droit-du-travail/la-remuneration/article/le-smic-montants-en-vigueur-a-compter-du-1er-janvier-2020>

Контроль. Дотримання положень Закону про мінімальну міжпрофесійну заробітну плату забезпечується інспекторами праці Міністерства праці Франції. Інспектори праці можуть співпрацювати з працівниками поліції для здійснення контролю за виплатою заробітної плати не нижче рівня встановленої мінімальної.

Польща¹³

Правова підстава. Положення про мінімальну заробітну плату закріплені у польському Законі Про мінімальну заробітну плату¹⁴, прийнятому у 2002 році (зі змінами 2018). У 2020 р. розмір мінімальної заробітної плати у Польщі встановлено на рівні 611 євро (на 17% більше, ніж у 2019 р.).

Рівень мінімальної заробітної плати. Встановлюється Урядом Польщі щорічно. До 15 червня Уряд пропонує Раді соціального діалогу (утвореній представниками профспілок - роботодавців - уряду) розмір мінімальної національної заробітної плати на наступний рік. Рада соціального діалогу має 30 днів, щоб внести пропозицію щодо збільшення розміру мінімальної заробітної плати. Розмір національної мінімальної зарплати публікується в Офіційному віснику «Monitor Polski» до 15 вересня кожного року, незалежно від того, чи Рада соціального діалогу його погодила. Однак Уряд не може в односторонньому порядку прийняти рішення про розмір національної мінімальної заробітної плати, нижчий за той, що пропонується насамперед Радою соціального діалогу.

Види нарахувань. Наступні нарахування виключаються зі структури мінімальної заробітної плати:

- нагорода за вислугу років (також відома як «ювілейна премія» - спеціальна компенсація, що виплачується працівнику, який виходить на пенсію);
- оплата виконання понаднормових робіт;
- надбавка за роботу в нічну зміну.

Контроль. Дотримання положень Кодексу законів про працю, включаючи положення про мінімальну заробітну плату, забезпечує Національна інспекція праці (Państwowa Inspekcja Pracy). Проведення проти роботодавця, який виплатив своєму працівникові заробітну плату, нижчу за встановлений мінімум, може бути розпочато на прохання потерпілого працівника або як результат планової перевірки Інспекцією. У разі невиклати або затримки виплати працівникові повної заробітної плати, Інспекція може накласти на роботодавця штраф у розмірі від 1000 до 30000 злотих.

Велика Британія¹⁵

Правова підстава. Мінімальна заробітна плата у Великобританії визначена на законодавчому рівні у Законі Про мінімальну заробітну плату («National Minimum Wage Act 1998»), 1998 року¹⁶, та в Національному положенні про мінімальну заробітну плату 2015 року («The National Minimum Wage Regulations») 2015¹⁷. У 2020 р. вона становить 1 760,00 євро (на 10% більше у порівнянні з 2019 р.).

13. <https://www.employmentlawworldview.com/national-minimum-pay-in-poland-an-increased-increase/>

14. <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/64003/119826/F732247912/D20182177Lj.pdf>

15. [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/4-200-3368?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/4-200-3368?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true)

16. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/39/contents>

17. <https://www.legislation.gov.uk/ukdsi/2015/978011127964>

Встановлення певного рівня. Рівень мінімальної заробітної плати встановлюється кожного року Комісією з питань низького заробітку (Low pay Commission), який проводить розрахунки та надає свої пропозиції Уряду, беручи до уваги стан економіки - скільки людей працює, що відбувається із заробітками кожного та скільки їм потрібно платити за товари першої необхідності, такі як їжа та житло. Пропозиції Комісії¹⁸ повинні бути подані за 6 місяців до прийняття рішення щодо розміру мінімальної заробітної плати на наступний рік та мають лише рекомендаційний характер.

Види мінімальної заробітної плати. У Великобританії різний розмір мінімальної заробітної плати встановлюється в залежності від віку працівника.

З 1 квітня 2020 року національна мінімальна заробітна плата становить:

- £ 8,20 за годину для осіб віком від 21 року;
- £ 6,45 для тих, хто віком від 18 до 20 років;
- £ 4,55 за годину для тих, хто віком від 16 до 17 років;
- £ 4,15 за годину для учнів до 19 років або старше 19 років та протягом першого року навчання.

Категорії працівників. Право на отримання мінімальної заробітної плати не мають такі категорії осіб:

- самозайняті особи;
- учні до 19 років;
- особи, які беруть участь у державних програмах для отримання досвіду;
- особи, які є пов'язаними зі своїм керівником або живуть з ним в одному будинку (няні, прибиральниці та ін.);
- військові.

Контроль¹⁹. Якщо працівник не отримує мінімальний рівень заробітної плати, то він має декілька можливостей для захисту своїх інтересів: звернутися напругу до свого керівника, Управління Її Величності з питань податків та мита із скаргою або подати заяву до трибуналу з трудових спорів.

Словенія²⁰

Правова підстава. Рівень мінімальної заробітної плати у Словенії визначений у «Законі про мінімальну заробітну плату» 2010 року²¹. Наразі він становить 941,00 євро на місяць (на 6% більше, ніж у 2019 р.). У країні застосовується єдина національна мінімальна заробітна плата. Жодна галузева, професійна чи регіональна мінімальна заробітна плата не визначена. Роботодавець зобов'язаний платити працівникові заробітну плату, розмір якої є не меншим мінімальної заробітної плати, встановленої Урядом.

Встановлення певного рівня. Розмір мінімальної заробітної плати визначається Міністерством праці щороку за погодженням із соціальними партнерами (профспілками). Щорічне повідомлення про мінімальну заробітну плату має публікуватися в Офіційному віснику Республіки Словенія до 31 січня кожного року.

18. https://www.themix.org.uk/work-and-study/workers-rights-and-pay/the-minimum-wage-1682.html?gclid=CjwKCAjw8MD7BRArEiwAGZsrBc0NZmznJwV_y02q_0k0gWI4zWRD1mkCPRVWFNJDQGrKU6BiuVvt6hoCnF4QAv_D_BwE

19. <https://www.acas.org.uk/national-minimum-wage-entitlement/what-to-do-if-youre-not-getting-minimum-wage>

20. <https://wageindicator.org/labour-laws/labour-law-around-the-world/minimum-wages-regulations/minimum-wages-regulations-slovenia>

21. https://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=&p_isn=86329

Мінімальну заробітну плату можна також визначити за допомогою колективних договорів за умови, що вона вигідніша для працівників, ніж та, що зафіксована на рівні законодавства. Критеріями для визначення або оновлення мінімальної заробітної плати є тенденції щодо розміру заробітної плати, економічні умови, зайнятість та індекс споживчих цін, рівень інфляції.

Категорії працівників. Мінімальна заробітна плата застосовується до всіх працівників приватного та публічного сектору, і роботодавці повинні виплачувати щонайменше мінімальну заробітну плату. Стажер або працівник, який проходить навчання, має право на базову заробітну плату не менше 70% від заробітної плати, яку отримує штатний працівник на робочому місці. Однак заробітна плата стажиста не може бути меншою за мінімальну заробітну плату.

Контроль. Працівник, якому виплачують зарплату розміром менше ніж мінімальна заробітна плата, може подати скаргу до профспілки підприємств або інспектора праці. Дотримання законодавства про працю, включаючи положення про мінімальну заробітну плату, забезпечує Інспекція праці. Інспектор праці вимагатиме від роботодавця усунення недоліків відповідно до законодавства про працю. Штраф від 3000 до 20 000 євро може також накладити інспектор праці за порушення норми щодо встановленого рівня мінімальної заробітної плати.

Країна	Розмір зарплати в Євро, 2020 рік	Нормативний акт	Працівники, що мають право на мінімальну заробітну плату	Механізм встановлення
Німеччина	1 584,00	Закон Про регулювання загальної мінімальної заробітної плати» (Gesetz zur Regelung eines allgemeinen Mindestlohns)	Усі, крім: – осіб до 18 років без закінченого професійного навчання; – осіб, що проходять професійне навчання, незалежно від їх віку; – осіб, які довгий час були безробітними, впродовж перших 6-ти місяців після початку нової роботи; – практикантів в рамках обов'язкової професійної практики на виробництві; – волонтерів.	Розробляється та приймається спеціальної Комісією з питань мінімальної заробітної плати, для подальшого прийняття рішення Міністерством праці та соціальної політики

Країна	Розмір зарплати в Євро, 2020 рік	Нормативний акт	Працівники, що мають право на мінімальну заробітну плату	Механізм встановлення
Франція	1 539,00	Закон Про мінімальну міжпрофесійну заробітну плату (SMIC «Salaire Minimum Interprofessionnel de Croissance»)	Усі, крім молодих працівників до 18-ти років, які мають менше 6-ти місяців професійного досвіду у цій галузі	Визначається Міністерством соціальної політики з урахуванням індексу споживчих цін
Польща	611,00	Закон про мінімальну заробітну плату	Усі категорії працівників	Встановлюється Урядом щорічно при консультаціях з Радою соціального діалогу.
Великобританія	1 760,00	Закон Про мінімальну заробітну плату Національне положення про мінімальну заробітну плату	Усі, крім: – самозайнятих осіб; – учнів до 19 років; – осіб, які беруть участь у державних програмах для отримання досвіду; – осіб, які є пов'язаними зі своїм керівником або живуть з ним в одному будинку (няні, прибиральниці та ін.); – військові.	Рівень мінімальної заробітної плати встановлюється кожного року Комісією з питань низького заробітку (Low pay Commission), який проводить розрахунки та надає свої пропозиції уряду
Словенія	941,00	Закон Про мінімальну заробітну плату	Мінімальна заробітна плата застосовується до всіх працівників приватного та публічного сектору.	Розмір мінімальної заробітної плати визначається Міністерством праці щороку за погодженням із соціальними партнерами (профспілками).

Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України

Інформаційна довідка та тему:

“Пост-законодавчий контроль в іноземних країнах (post-legislative scrutiny)”

**Довідку підготував
Інтерн Програми
USAID РАДА:
Кирилович Ілля**

Травень 2020

Довідки надаються народним депутатам України протягом двох тижнів з моменту отримання запиту. Через десять днів з моменту надання інформаційної довідки, за погодженням із замовником, вона публікується на вебсайті ІДЦ. Інформація про те, хто замовив довідку, є конфіденційною.

Замовити інформаційну довідку можна через онлайн форму за наступним посиланням <https://forms.gle/trY3XtQMbUAEguNE8> чи **QR**-кодом.

Телефон для довідок: +380 50 443 61 97

ІДЦ створено за підтримки Програми USAID «РАДА: відповідальність, підзвітність, демократичне парламентське представництво», що виконується Фондом Східна Європа і реалізується за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Головною метою Програми РАДА є сприяння становленню відповідального, підзвітного і демократичного представницького органу — Парламенту України.

ПОСТ-ЗАКОНОДАВЧИЙ КОНТРОЛЬ В ІНОЗЕМНИХ КРАЇНАХ (POST-LEGISLATIVE SCRUTINY)

«Пост-законодавчий контроль в іноземних країнах (post-legislative scrutiny)»

Оскільки Парламент відповідає за прийняття законодавства, він також відіграє роль у моніторингу реалізації законодавства та оцінювання того, чи закони досягнули намічених результатів (цілей). Пост-законодавчий контроль є новим виміром наглядової ролі Парламенту у законодавчому процесі.

Post- legislative scrutiny (PLS) – це інструмент, який використовується для моніторингу та оцінки застосування законодавства і гарантує, що законодавчі норми та запропоноване регулювання досягнуло поставленої мети. PLS часто проводиться парламентськими комітетами і є характерною рисою парламентської демократії багатьох країн ЄС¹.

Існує чотири загальні причини, через які Парламенти змушені вести моніторинг та оцінювати виконання законодавства:

- 1) для забезпечення вимог демократичності управління та необхідності впровадження законодавства відповідно до принципів законності та правової визначеності;
- 2) для уникнення негативних наслідків від реалізації нового законодавства;
- 3) для оцінки ефективності функціонування системи законодавства в цілому та можливості вирішувати та реагувати на проблеми в суспільстві шляхом відповідних регулювань;
- 4) для покращення якості законодавчого процесу.

Є два типи пост-законодавчого контролю. Перший, так званий широкий огляд, має за мету оцінити, **якою мірою акт досяг своєї мети і який ефект отримано від прийняття акту законодавства**. Другий, так званий звужений, має за мету оцінити, як законодавчий акт працює на практиці, що вимагає більш чіткого юридичного та технічного аналізу.

Як наслідок, **PLS виконує дві різні функції:**

- **моніторингу:** як застосування законодавства і особливо прийняття необхідних підзаконних актів оцінюється Парламентом в певний проміжок часу;
- **оцінки:** як державна політика була впроваджена через відповідні регулювання.

Типові питання, які розглядаються під час пост-законодавчого контролю:

- Чи були досягнуті першочергові цілі регулювання (втручання, прийняття відповідного акту) з точки зору якості регулювання, кількості механізмів та вчасності регулювання, у порівнянні з тим, що сталося б у випадку відсутності регулювання як такого?
- Як вплинули на реалізацію законодавства, негативно чи позитивно, зовнішні фактори?
- Чи спричинило прийняття законодавства якісь значні несподівані побічні (додаткові до запланованих) ефекти?
- Чи всі дії, які вимагалися від Уряду та приватного сектору для реалізації закону, були зроблені відповідно до плану імплементації законодавчого акту?

1. https://www.wfd.org/wp-content/uploads/2020/02/WFD_DeVrieze_2020_PLSinEurope.pdf

- Наскільки було цільовим використання ресурсів, виділених для запровадження законодавства?
- Чи реалізація закону спричинила негативні наслідки для будь-якого сектору економіки?
- Які зміни можуть бути внесені до закону, що може зробити його більш ефективним чи економічно вигіднішим?
- Наскільки закон застосовується (чи взагалі є закон) для досягнення бажаних цілей?
- Наскільки припущення, зроблені під час прийняття законодавства (щодо витрат для реалізації закону, термінів реалізації чи очікуваного впливу), справдилися?

Велика Британія. У Вестмінстері використовуються різні інструменти, пов'язані з оцінкою політики та законодавства: оцінка політики (evaluation), так звані «огляди після впровадження» (ex-implementation review, PIR) та Post-legislative scrutiny (PLS).

Оцінка є найбільш загальним терміном і стосується регуляторної політики. Оцінку можна проводити на будь-якому етапі законодавчого процесу, головне – визначити, наскільки ефективно політика реалізовується та які економічні наслідки вдалося досягнути. «Огляд після впровадження» (PIR) стосується будь-якої державної політики, яка пройшла оцінку впливу, та переглядається через три-п'ять років після схвалення. Завданнями PIR є визначити, чи досягає політика запланованих результатів, чи витрати та ефекти (вигоди) відповідають очікуванням. PLS натомість розглядає, **як законодавство працює на практиці**.

Регулярний пост-законодавчий контроль Парламенту доповнюється урядовим інструментом, який передбачає оприлюднення Меморандуму щодо реалізації законодавства. Це формальна вимога щодо законів – проведення оцінки через три-п'ять років після королівської згоди (Royal Assent)². Основною аудиторією для проведення PLS є парламент, зокрема профільні комітету Палати громад. Меморандум щодо проведення пост-законодавчого контролю оприлюднювався відповідним Департаментом (міністерством Великої Британії) та надсилався профільному комітету, який приймав рішення, чи потрібно проводити подальший аналіз акту законодавства.

Система пост-законодавчого контролю вибіркова з метою економії ресурсів та врахування специфіки й предмету регулювання. Процес включає два етапи:

- Крок 1: «огляд після введення в дію» (post-enactment review). Огляд проводиться відповідним міністерством через три-п'ять років з моменту вступу в дію. Міністерство готує Меморандум, який містить інформацію про застосування різних положень закону, положень закону, які не набрали чинності, дані, які стосуються реалізації закону, в тому числі питання, які турбують громадян в зазначеній сфері, та попередній аналіз застосування закону.
- Крок 2: парламентський перегляд.

Таким чином, Уряд збирає наявні дані, і Парламент (комітети Палати Громад) приймає рішення, чи проводити подальший після-законодавчий контроль.

2. Королівська згода – метод, за допомогою якого монарх офіційно затверджує акт законодавчої влади. У деяких юрисдикціях королівська згода прирівнюється до оприлюднення, тоді як в інших це окремий крок.

Ця модель поєднує відомчий огляд з парламентським контролем.

Приклад Меморандуму, підготовленого Міністерством охорони здоров'я – Memorandum from the Department of Health on the Mental Health Act 2007³.

Бельгія. У 2007 році Федеральний парламент Бельгії створив парламентський комітет для пост-законодавчої оцінки законодавства. Правовою підставою для створення такого комітету є Закон про створення Комітету (2007 року), а також Регламент роботи Парламенту.

Парламентський комітет з питань пост-законодавчої оцінки має свій власний регламент, відповідно до якого:

- Комітет має два співголови та два заступника співголови від кожної Палати Парламенту.
- Засідання проводяться публічно, якщо інше не вирішено.
- Кворум для прийняття рішення – присутність половини членів Комітету.
- Рішення приймаються більшістю голосів серед кожної з груп членів палат.
- Комітет може запитати думку чи поради постійних комітетів Палати представників або Сенат.
- Комітет може запитати думку чи поради зовнішніх експертів та відповідних органів влади.
- Комітет призначає одного або декількох «доповідачів» для звітування про результати роботи.
- Комітет готує річний звіт, який є публічним документом Парламенту.

Комітет представляє собою спільний парламентський комітет, який складається з 22 членів: 11 членів Палати представників та 11 членів Сенату⁴. Існують три передумови Комітету для початку проведення аналізу законодавства.

По-перше, Комітет може отримати клопотання, в якому буде зазначено, що виникають проблеми при реалізації певного закону, який застосовується не менше ніж три роки. Ці проблеми можуть бути пов'язані з (А) складністю тексту законодавства, існуючими прогалинами в законодавстві, невідповідністю законодавству, помилками в законодавстві, наявністю багаторазових тлумачень щодо застосування норм закону; (В) коли закон вже не є достатнім для врегулювання проблеми/питання, щодо якої його було розроблено.

По-друге, ухвали Арбітражного суду / Конституційного Суду щодо застосування певних норм законодавства можуть мати вплив на правову систему. Комітет (приймавши відповідне рішення консенсусом) може запропонувати внесення змін до чинного законодавства.

Петиції може подавати будь-яке міністерство або орган влади, окремі громадяни, юридичні особи та інші члени парламенту. На практиці більшість клопотань надходить від громадян, які скаржаться на певні положення закону.

3. <https://publications.parliament.uk/pa/cm201314/cmselect/cmhealth/584/584.pdf>

4. У 2014 році, після виборів, комітет не було створено.

Не було жодного випадку, щоб НУО подавали відповідні петиції.

Відповідно до Закону про створення Комітету Комітет повинен надавати пріоритетність петиціям, які стосуються верховенства права та законодавства, застосування якого спричинює занадто велике адміністративне навантаження на громадян чи компанії. Апарат Парламенту аналізує зміст петиції та складає звіт Комітету, включно із рекомендацією щодо можливого перегляду законодавства, інші подальші дії та інформує автора петиції.

На підставі аналізу Комітету може бути запропонований пост-законодавчий аналіз законодавства, однак лише за рішенням всього Комітету (консенсусу між правлячими партіями та опозицією).

Індонезія. Палата представників Індонезії (Dewan Perwakilan Rakyat⁵ - DPR) є одним з парламентів, які впроваджують інноваційні способи підвищення ефективності та дієвості процедури PLS. В 1999 році було створено постійний комітет з питань законодавства або Рада з питань законодавства, яка відповідно до Регламенту роботи Парламенту наділена, окрім інших повноважень, як-от складання плану законодавчої роботи, повноваженнями в частині проведення пост-законодавчого перегляду.

Здійснюючи пост-законодавчий перегляд, Постійний комітет зосереджується на трьох питаннях: (1.) проводить моніторинг, чи уряд прийняв всі необхідні підзаконні акти для застосування закону; (2.) проводить аналіз, чи положення закону оскаржувалися в Конституційному суді; (3.) оцінює, наскільки органи влади застосовують законодавство та які наслідки від прийняття закону для пересічних громадян.

Постійний комітет використовує результати PLS для планування наступного законодавчого порядку денного, а також для визначення необхідності скасування або зміни конкретного законодавства.

У Палаті Представників створено Агентство з підтримки експертів⁶ в парламенті, в якому, у свою чергу, розміщується Центр пост-законодавчої перевірки (в штаті перебуває 17 правників), який надає послуги з досліджень та правової підтримки Постійного комітету із законодавства та інших профільних комітетів. Центр розробляє щорічний план з моніторингу та оцінки законів, що представляють національний інтерес, законів, які мають великий вплив на бюджет, і законів, які оскаржуються громадськістю в конституційному суді.

Канада. У той час як різні країни передбачають різні процедури для підвищення ефективності законодавства, певні країни, такі як Канада, визначили інноваційний метод вдосконалення та контролю за законодавством. Одним із підходів до пост-законодавчого контролю є перегляд законодавства, який автоматично записується в тілі закону – «sunset clause», тобто положення з чіткою датою або подією, до якої діє певна норма законодавства, окрім випадків, якщо буде прийняте додаткове рішення (акт законодавства про його подальше застосування).

5. <http://www.dpr.go.id/>

6. <http://bk.dpr.go.id/>

Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України

Інформаційна довідка та тему:

“ПРАКТИКА ЩОРІЧНОГО ЗВІТУВАННЯ УРЯДУ В КРАЇНАХ РОЗВИНУТОЇ ДЕМОКРАТІЇ”

Липень 2020

Довідки надаються народним депутатам України протягом двох тижнів з моменту отримання запиту. Через десять днів з моменту надання інформаційної довідки, за погодженням із замовником, вона публікується на вебсайті ІДЦ. Інформація про те, хто замовив довідку, є конфіденційною.

Замовити інформаційну довідку можна через онлайн форму за наступним посиланням <https://forms.gle/trY3XtQMbUAEguNE8> чи **QR**-кодом.

Телефон для довідок: +380 50 443 61 97

ІДЦ створено за підтримки Програми USAID «РАДА: відповідальність, підзвітність, демократичне парламентське представництво», що виконується Фондом Східна Європа і реалізується за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Головною метою Програми РАДА є сприяння становленню відповідального, підзвітного і демократичного представницького органу — Парламенту України.

Практика щорічного звітування уряду в країнах розвинутої демократії

Ключовими функціями **парламентського нагляду** є:

- виявляти та запобігати зловживанням, незаконним та неконституційним діям з боку Уряду та органів державної влади для забезпечення захисту прав і свобод громадян;
- притягнути Уряд до відповідальності (в першу чергу політичної) у випадку неефективного та нецільового використання коштів платників податків;
- забезпечити дотримання реалізації Урядової політики, на яку дав згоду Парламент (підтримуючи запропоновану Урядом програму діяльності) для досягнення задекларованих цілей.

Одним із інструментів парламентського нагляду є **представлення Урядом звітів про свою діяльність** на розгляд Парламенту. Практика звітування та наслідки за результатами розгляду звітів, представлених Урядом, відрізняються від країни до країни, однак основні механізми взаємодії та звітування передбачені такими документами, як Конституція, Закон про діяльність уряду та регламент діяльності парламенту.

Республіка Польща. В Конституції Республіки Польща (1997 р.) врегульовано питання відповідальності Уряду та його членів (міністрів) перед Сеймом, зокрема:

- стаття 154: визначає **вотум довіри новообраному Уряду**;
- стаття 157: визначає **види відповідальності Ради Міністрів перед Сеймом** – солідарна (колективна) та індивідуальна відповідальність, а також сфери повноважень, якщо мова йде про індивідуальну відповідальність членів Уряду;
- стаття 158: регламентує **процедуру вотуму недовіри**, який Сейм може висловити **повному складу Уряду** («Сейм може висловити недовіру Раді Міністрів більшістю від конституційного складу **за пропозицією, поданою не менше 46 депутатами, і такою, що містить кандидатуру нового керівника Уряду – так званий «Конструктивний» вотум недовіри**¹. Якщо Сейм схвалив рішення та висловив вотум недовіри діючому Уряду, Президент приймає відставку Ради Міністрів і призначає обраного Сеймом нового керівника Ради Міністрів, а за пропозицією останнього – членів нового Уряду. На голосування таку пропозицію можна поставити не раніше ніж через 7 днів з дня її внесення. Повторно пропозиція може бути внесена та розглянута Сеймом не раніше 3 місяців з дня внесення попередньої (першої) пропозиції, якщо її підтримають не менше ніж 115 депутатів»);
- стаття 159: регламентує **вотум недовіри**, висловлений Сеймом **окремому члену Уряду** та наслідки схвалення такого рішення («пропозиція щодо вотуму недовіри до члена Уряду може бути внесена на голосування за умови підтримки не менше ніж 69 депутатами. У випадку схвалення резолюції про недовіру члену Уряду більшістю голосів від конституційного складу, Президент відкликає міністра з посади»);

1. Конструктивний вотум недовіри як інструмент застосовується Німеччиною

– стаття 160: регламентує вотум довіри діючому Уряду, що може бути застосований в будь-який час каденції Уряду: «Голова Ради Міністрів може звернутися до Сейму з проханням висловити Раді Міністрів вотум довіри. Резолюція про вотум довіри Раді Міністрів приймається в присутності не менше половини конституційного складу Уряду»².

1. Програма діяльності Ради Міністрів.

Частиною 2 статті 154 Конституції та главою 7 «Висловлення вотуму довіри та недовіри, вибори Уряду» Регламенту Сейму передбачено, що Голова Ради Міністрів протягом 14 днів від призначення Президентом на посаду представляє Сейму програму діяльності Уряду з проханням **висловити йому вотум довіри, так званий вотум довіри новообраному Уряду**. Резолюцію про вотум довіри Сейм приймає абсолютною більшістю голосів в присутності не менше половини конституційного складу парламенту. У випадку, якщо Сейм не виразив вотум довіри Уряду за результатами розгляду програми діяльності, Сейм протягом 14 днів обирає Голову Ради Міністрів і запропонованих ним членів Уряду абсолютною більшістю голосів в присутності не менше половини конституційного складу.

2. Звіт про виконання бюджету.

Відповідно до статті 226 Конституції Рада Міністрів протягом 5 місяців після завершення бюджетного року подає на розгляд Сейму звіт про виконання бюджету разом з інформацією про стан боргових зобов'язань. Сейм розглядає звіт та після ознайомлення із висновками Рахункової Палати (щодо виконання бюджету), приймає протягом 90 днів з дня надання звіту (про виконання бюджету) **резолюцію про надання або відмову у наданні згоди на подальшу діяльність Уряду** (udzielenia Radzie Ministrow absolutorium).

Резолюція Сейму, як правило, містить такі положення: Сейм Республіки Польща приймає звіт про виконання бюджету за ___ фінансовий рік; надає згоду на подальшу діяльність Уряду; та звертається до окремих розпорядників бюджетних коштів з проханням усунути недоліки щодо виконання бюджету, які були виявлені Рахунковою Палатою на основі підготовленого нею звіту.

3. Звіти, які Уряд зобов'язаний подавати Сейму відповідно до положень окремих актів законодавства³ (в такому випадку періодичність звітування, як правило, визначається законом).

Наприклад, відповідно до Закону Республіки Польща «Про охорону навколишнього середовища» (стаття 16) **Рада Міністрів повинна надавати Сейму звіт про реалізацію державної екологічної політики кожні 4 роки**.

Сейм, розглядаючи такий звіт, повинен проголосувати та схвалити або відмовити у схваленні звіту, однак відмова у схваленні звіту **не означає автоматичної відставки**

2. Голова Ради Міністрів скористався таким правом шість разів щодо висловлення вотуму довіри діючому Уряду – в 2003, 2004, 2012, 2014, 2018 та 2020 роках.

3. Звіт про реалізацію програми обмеження наслідків тютюнопаління у 2016 році; звіт готується урядом на підставі статті 4 Закону «Про охорону здоров'я від наслідків вживання тютюну та тютюнових виробів» від 1995 року.

члена Уряду, відповідального за реалізацію цієї державної політики (в даному випадку Міністра охорони навколишнього середовища) або цілого Уряду.

Депутати Сейму можуть скористатися положеннями статей 159 та 158 відповідно до Конституції та розглянути пропозицію щодо недовіри окремому члену або цілому Уряду. Перелік таких звітів та резолюції, прийняті Сеймом, розміщуються офіційно на сайті парламенту та Уряду⁴.

Литовська республіка

В Конституції Литовської Республіки (1992 р.) врегульовано питання відповідальності Уряду та його членів (міністрів) перед Сеймом, зокрема:

- стаття 101: визначає вотум довіри новообраному Прем'єр-міністру;
- стаття 96: визначає **солідарну відповідальність Уряду** («Уряд Литовської Республіки несе солідарну відповідальність перед Сеймом за загальну діяльність Уряду») та **персональну відповідальність членів Уряду** («Міністри, здійснюючи керівництво дорученими їм сферами управління, несуть відповідальність перед Сеймом, Президентом Республіки та безпосередньо підзвітні Прем'єр-міністрові»);
- стаття 101 врегульовує **питання щодо звітності Уряду та окремих міністрів** («на вимогу Сейму Уряд чи окремі міністри повинні відзвітувати перед Сеймом за свою діяльність»);
- стаття 101 визначає **вотум довіри діючому Уряду**: якщо міняється більше половини міністрів, Уряд повинен знову отримати вотум довіри від Сейму, в іншому разі Уряд повинен подати у відставку; якщо Сейм більшістю голосів усіх членів Сейму таємним голосуванням висловлює недовіру Урядові чи Прем'єр-міністрові;
- стаття 101 визначає **вотум недовіри окремому члену Уряду**: Міністр зобов'язаний подати у відставку в разі висловлення йому недовіри таємним голосуванням більш ніж половиною всіх членів Сейму. Відставка міністра приймається Президентом Республіки».

1. Програма діяльності Уряду.

Відповідно до статті 92 Конституції Литовської Республіки та статті 194 Регламенту діяльності Сейму Прем'єр-міністр не пізніше ніж протягом 15 днів з моменту його призначення представляє Сеймові програму діяльності Уряду. Після презентації програму розглядають політичні групи Сейму та комітети Сейму, які мають право запрошувати Прем'єр-міністра чи будь-якого міністра. Комітети Сейму повинні підготувати свої висновки щодо урядової програми не пізніше ніж через десять днів після її представлення.

Повноваження на здійснення своєї діяльності новообраний Уряд отримує **лише в разі схвалення програми** більшістю голосів депутатів, які беруть участь у засіданні Сейму, і після такого вотуму довіри складає присягу та приступає до виконання обов'язків. Уряд повинен піти у відставку у випадку, якщо Сейм двічі поспіль не схвалює програму новообраного Уряду (стаття 101 Конституції).

4. <https://bip.kprm.gov.pl/kpr/bip-rady-ministrow/informacje-i-sprawozdan/2017/5820,2017.html>

1.1. Внесення змін до Програми діяльності Уряду.

Відповідно до 198 статті Регламенту діяльності Сейму, якщо більш ніж половина міністрів буде змінена, щоб отримати вотум довіри та повноваження на продовження діяльності Уряду, Прем'єр-міністр повинен протягом семи днів після відставки останніх міністрів подати кандидатуру на новопризначеного міністра та зміни до програми діяльності, якщо такі зміни вносяться до програми.

2. Щорічний звіт Уряду.

Щорічно (до 31 березня) Уряд повинен подавати річний звіт про діяльність (стаття 207 Регламенту діяльності Сейму), який також повинен містити короткострокові пріоритети діяльності. Прем'єр-міністр представляє звіт про діяльність уряду, відповідає на запитання депутатів Сейму під час презентації. Після представлення звіту про діяльність Уряду на засіданні Сейму комітети Сейму розглядають його на комісіях з подальшим спеціальним обговоренням у Сеймі, за результатами чого Сейм може прийняти резолюцію. Результати щорічного звіту Уряду не мають наслідками висловлення вотуму недовіри та відставку уряду.

3. Звіт про виконання бюджету.

Звіт про виконання бюджету за календарний рік повинен бути поданий до Сейму протягом трьох місяців, звіт проходить обговорення в відповідних комітетах. Якщо до кінця листопада Сейм не приймає рішення щодо схвалення звіту про виконання бюджету, то це основа для **застосування процедури інтерпеляції (запиту)**⁵ до прем'єр-міністра або окремого міністра надати роз'яснення (для такого інструменту необхідно не менше ніж 1/5 від чисельності депутатів, або 29 голосів), або ж **вираження вотуму недовіри Уряду**. Незадовільна відповідь прем'єр-міністра на запит депутатів Сейму веде до відставки Уряду.

Республіка Фінляндія

Стаття 46 Конституції визначає звіти, які Державна Рада (Уряд) представляє парламенту. Так, Уряд щороку подає парламенту:

- звіт про діяльність уряду та заходи, які вживаються урядом на виконання рішень Парламенту;
- звіт про стан економіки в країні та виконання бюджету.

Окрім того, Парламенту можуть подаватися й інші звіти, які визначаються положеннями Конституції, іншими законами та Регламентом діяльності Парламенту.

Відповідно до статті 62 Конституції Державна рада повинна без зволікань довести свою програму діяльності до відома Парламенту в формі повідомлення. Така ж норма застосовується щодо програми діяльності Уряду в зв'язку із зміною значної кількості членів Державної ради.

5. Стаття 61 Конституції Литовської Республіки «Сейм після обговорення відповіді Прем'єр-міністра чи міністра на інтерпеляцію може постановити, що відповідь незадовільна і більшістю голосів половини всіх членів Сейму висловити недовіру Прем'єр-міністрові чи міністрові».

Група депутатів чисельністю не менше двадцяти осіб може внести до Парламенту інтерпеляцію (запит), адресований або Державній Раді або міністру з питання, яке віднесено до сфери його повноважень. Звіт про запит повинен бути представлений на пленарному засіданні Парламенту протягом 15 днів з дня повідомлення Державної Ради про запит.

Після обговорення звіту про запит може відбутися голосування про довіру до Державної Ради або міністру, якщо під час обговорення звіту депутатами було внесено пропозицію про висловлення недовіри Уряду.

Королівство Велика Британія.

Уряд (Кабінет) Великої Британії несе політичну та конституційну відповідальність відповідно до інституту імпичменту (формально існує, але не практикується понад два століття).

В даний час **Уряд несе відповідальність лише перед Палатою громад**, до 1832 р. Уряд був відповідальним також перед Палатою Лордів. Палата Лордів має право внести на голосування пропозицію про недовіру Уряду, однак таке голосування не має жодних правових наслідків.

Політична відповідальність Уряду є солідарною і переважно виражається шляхом підтримки всіма членами Уряду політики, яку проводить прем'єр-міністр. Міністри відповідають за діяльність своїх міністерств, формою цієї відповідальності є парламентські питання або звіти, які надає Міністр про роботу міністерства, яким керує. **За результатами такого звіту Міністра в Палаті громад** Міністр може бути звільнений з посади прем'єром або подати заяву про відставку.

Політична відповідальність Уряду перед Палатою громад є однією з найважливіших конституційних засад («конвенцій») Великої Британії, що **виявляється у необхідності постійної підтримки з боку Палати громад та зобов'язання Уряду подати у відставку в ситуації її втрати**. Відповідальність на основі конституційних конвенцій означає, що **не існує офіційної процедури притягнення до відповідальності за її порушення**. Слід зазначити, що відставка глави Уряду автоматично призводить до відставки всього Кабінету. Політична відповідальність Уряду в британських умовах означає, що **Уряд може правити лише за умови довіри Парламенту, і ця довіра – принаймні теоретично – може бути перевірена та підтверджена з боку Палати громад щодня**.

Інструментами, які застосовує Парламент по відношенню до Уряду, є **вотум довіри і вотум недовіри**, з якими Палата громад може звернутися до Уряду. Вотум недовіри у Великобританії не врегульовано законом, ґрунтується лише на звичаєвому праві, і, як наслідок – відсутність процедурних обмежень щодо його висловлення.

Парламентський акт 2011 р. (Fixed-term Parlamenty Act) врегулював інструмент вотуму довіри:

- Уряд має 14 днів, щоб отримати вотум довіри від Палати громад з дня призначення Уряду;

– Уряд має 14 днів, щоб отримати вотум довіри при внесенні на голосування опозицією вотуму недовіри до діючого Уряду.

Вотум недовіри можна поділити на три категорії:

- **вотум недовіри, який ініціюється Урядом.** Це фактично загроза розпуску Уряду з боку Парламенту, **щоб переконати депутатів підтримати пропозиції уряду;**
- **вотум недовіри, який ініціюється опозицією.** Ініціюється опозиційною партією Палати громад, має незначні шанси при голосуванні. Згідно з положеннями конвенції внесення на розгляд питання щодо вотуму довіри до Уряду в сесійний день Палати не матиме переваги над іншими питаннями порядку денного. Не кожне голосування вотуму довіри має наслідки для всього Кабінету, деякі подання можуть стосуватися **лише довіри до окремих урядових політик, а значить до окремого міністра;**
- голосування, які можуть вважатися вотумом довіри (питаннями довіри) через особливі обставини.

Щорічний звіт Уряду. Щорічний звіт подається Урядом до Палати громад, охоплює період, який завершується 31 березня наступного року. Щорічний звіт містить фінансову частину (Annual Report and Accounts 2018-2019 (for the period till 31 March 2019)), включно із звітом про фінансові результати та рух грошових коштів за відповідний період.

Королівство Швеція

Контроль за діяльністю Уряду з боку Парламенту (Ріксдагу) здійснює конституційна комісія, яка створюється Ріксдагом, відповідно до пар.3 Глави 4 Конституції Швеції. Фактично, Конституційна комісія Ріксдагу забезпечує здійснення контрольних функцій (Глава 13 Конституції).

До повноважень Конституційної комісії віднесено **здійснення перевірки виконання міністрами своїх службових обов'язків.** Комісія має право витребувати з цією метою протоколи, які мають відношення до рішень Уряду, інші документи. Будь-яка інша Комісія Ріксдагу або депутат може звернутися до Конституційної комісії з письмовим запитом щодо реалізації членом Уряду своїх обов'язків.

Конституційна комісія зобов'язана повідомити Ріксдаг про факти, виявлені щодо діяльності Уряду, які заслуговують на увагу, але не рідше одного разу на рік. **Ріксдаг на підставі такої інформації може зробити офіційну заяву Уряду**⁶ (пар.2 Глави 13).

- **Вотум недовіри члену Уряду:** Ріксдаг може заявити, що **міністр не користується довірою (втратив довіру) Парламенту** (Глава 6 Конституції) за умови, якщо з таким поданням звернеться не менше, ніж десята частина складу Ріксдагу. Голосування вотуму недовіри до окремого члена Уряду призводить до відставки міністра у випадку, якщо за рішення проголосує не менше половини складу Ріксдагу. Пропозиція щодо висловлення недовіри не приймається до розгляду в період

6. Це означає, що Конституційна комісія представляє Ріксдагу принаймні раз на рік результати її перевірки роботи Уряду, і він може прийняти свою позицію з цього приводу. Згідно з конституційним порядком Швеції Уряд повинен враховувати позицію Ріксдагу у своїй діяльності. В іншому випадку – щодо Уряду або окремого міністра розглядається вотум довіри.

між проведенням чергових виборів до Парламенту або прийняттям рішення про позачергові вибори та скликанням новообраного Ріксдагу. Не допускається розгляд вотуму недовіри до члена Уряду, який після звільнення з посади продовжує виконувати свої повноваження до призначення нового міністра.

- **Вотум недовіри прем'єр-міністру:** Ріксдаг може заявити, що прем'єр-міністр не користується довірою Ріксдагу. В такому випадку Тальман (спікер Парламенту) повинен відправити його у відставку (Глава 6 Конституції).

- **Вотум недовіри прем'єр-міністру** за результатами **чергових парламентських виборів:** після парламентських виборів діючий прем'єр-міністр може вирішити залишитися на посаді або подати у відставку, залежно від результатів виборів.

- **Прем'єр-міністр також може бути змушений піти у відставку** у випадку, якщо в Ріксдагу немає довіри до прем'єр-міністра (відставка прем'єр-міністра означає відставку всього Уряду).

- **Вотум довіри прем'єр-міністру** за результатами **чергових парламентських виборів:** якщо прем'єр-міністр приймає рішення залишитися на посаді, голосування за вотум довіри до нього повинно відбутися не пізніше, ніж через два тижні після скликання новообраного Ріксдагу; прем'єр-міністр повинен мати достатню підтримку з боку Ріксдагу. Якщо проти прем'єр-міністра проголосує більше половини членів Ріксдагу, тобто 175 депутатів, він повинен подати у відставку, в іншому випадку прем'єр-міністр може залишитися на посаді.

Щорічна програма Уряду. Кожного року, у вересні, Уряд представляє щорічну програму Ріксдагу (Statement of Government Policy), що визначає основні пріоритети та завдання Уряду.

Щорічний звіт Уряду. Відповідно до абз.10 Глави 9 Конституції після завершення бюджетного періоду Уряд подає щорічний звіт до Ріксдагу (який містить стан виконання бюджету).

Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України

Інформаційна довідка та тему:

“ЦЕНзуРА ТА КОНТРОЛЬ НАД ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ”

2020

Довідки надаються народним депутатам України протягом двох тижнів з моменту отримання запиту. Через десять днів з моменту надання інформаційної довідки, за погодженням із замовником, вона публікується на вебсайті ІДЦ. Інформація про те, хто замовив довідку, є конфіденційною.

Замовити інформаційну довідку можна через онлайн форму за наступним посиланням <https://forms.gle/trY3XtQMbUAEguNE8> чи **QR**-кодом.

Телефон для довідок: +380 50 443 61 97

ІДЦ створено за підтримки Програми USAID «РАДА: відповідальність, підзвітність, демократичне парламентське представництво», що виконується Фондом Східна Європа і реалізується за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Головною метою Програми РАДА є сприяння становленню відповідального, підзвітного і демократичного представницького органу — Парламенту України.

Під цензурою розуміють контроль влади над змістом та розповсюдженням інформації. Йдеться про дії держави, які спрямовані на обмеження тієї інформації, яку ця держава вважає шкідливою та непотрібною.

Цензура – це вимога, спрямована до засобу масової інформації, журналіста, головного редактора, організації, що здійснює випуск засобу масової інформації, його засновника (співзасновника), видавця, розповсюджувача, попередньо узгоджувати інформацію, що поширюється (крім випадків, коли така вимога йде від автора цієї інформації чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав на неї), та/або накладення заборони (крім випадків, коли така заборона накладається судом) чи перешкоджання в будь-якій іншій формі тиражуванню або поширенню інформації з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб (стаття 45-1 Закону України «Про інформацію»).

Таким чином, цензуру можна розпізнати за такими ознаками:

- 1) має бути вимога (письмова чи усна) попередньо узгоджувати інформацію, що поширюється, та/або
- 2) має накладатися заборона чи перешкоджання в будь-якій іншій формі тиражуванню або поширенню інформації;
- 3) негативні дії мають спрямовуватися проти ЗМІ (як друкованих, так і аудіовізуальних), журналіста, головного редактора, організації, що здійснює випуск засобу масової інформації, його засновника (співзасновника), видавця, розповсюджувача;
- 4) негативні дії (а також бездіяльність, наприклад нефінансування ЗМІ відповідно до встановлених законом чи договором положень) мають вчинятися органами державної влади, органами місцевого самоврядування або їх посадовими особами.

Онлайн-засоби масової інформації

Інтернет являє собою глобальну систему взаємопов'язаних комп'ютерних мереж, робота яких не є централізованою. Це робить Інтернет глобальним форумом для свободи вираження, але в той самий час виникає питання щодо відповідальності та управління. В результаті постійного розвитку інформаційного суспільства перед міжнародними організаціями постає виклик щодо захисту і забезпечення дотримання прав людини в онлайн-середовищі.

Рекомендації міжнародних організацій щодо регулювання онлайн-ЗМІ

Спільна декларація про свободу вираження думки в Інтернеті, схвалена 1 липня 2011 року¹, визначила, що принципи свободи поглядів поширюються на інтернет в тій самій мірі, як і на інші засоби комунікації. Обмежувати свободу поглядів в Інтернеті можливо лише у випадку, якщо вони відповідають встановленим міжнародним нормам, в тому числі визначені на законодавчому рівні та необхідні для захисту інтересів, які визнаються міжнародним правом.

1. Підписана Спеціальним доповідачем ООН з питань захисту та поширення права на свободу думки та її вираження, представником ОБСЄ з питань свободи засобів масової інформації, спеціальним доповідачем з питань свободи поглядів Організації американських держав (ОАД) та спеціальним доповідачем з питань свободи поглядів та вільного доступу до інформації Африканської комісії з прав людини та народів.

У Спільній декларації наголошується на таких засадничих положеннях:

- Інтернет надав голос мільярдам людей, тому свобода вираження стосується Інтернету так само, як і будь-яких інших засобів комунікації, а обмеження допустимі лише при проходженні трискладового тесту і лише за умови встановлення балансу між захистом інших інтересів, напротивагу забезпеченню позитивної свободи вираження в Інтернеті;
- Регуляторні механізми, напрацьовані для традиційних ЗМІ, не можуть бути застосовані до Інтернету, натомість мають бути сконструйовані спеціальні норми;
- Не повинні встановлюватися обмеження щодо контенту в Інтернеті, натомість мають бути напрацьовані спеціальні альтернативи для врегулювання питання нелегального контенту;
- Потрібно заохочувати та пропагувати саморегулювання в частині поведіння із дифамаційними матеріалами;
- Не повинно бути відповідальності технічних посередників за контент, згенерований іншими, крім випадків, якщо вони його змінили або відмовились виконати відповідне рішення суду. Не повинно бути обов'язку посередників моніторити контент, згенерований користувачами, в т.ч. з метою подальшого його зняття;
- Блокування сайтів допустиме лише в екстраординарних випадках (захист дітей від шкідливого контенту);
- Засоби змістовного фільтрування є проявом цензури і тому неприпустимі; держави мають позитивне зобов'язання щодо забезпечення доступу до Інтернету (пропагувати доступ до Інтернету, навчати використанню);
- Інші заходи, що можуть обмежити доступ до Інтернету, як-от впровадження реєстрації ІСП абощо, є нелегітимними, за винятком, якщо такі обмеження можуть бути застосовані з огляду на трискладовий тест та визнання міжнародним правом.

ООН

У 2012 році Радою ООН з прав людини було ухвалено резолюцію **«Заохочення, захист та реалізація прав людини в Інтернеті»²**, що пропонує всіх офлайн- прав людини рівною мірою дотримуватися онлайн. Версія резолюції від 2018 року визнає, зокрема, що міжнародне право в галузі прав людини повинно бути основою політики та умов надання послуг технологічних компаній.

Резолюція ООН **«Право на приватність у цифрову епоху»³**, ухвалена Генеральною Асамблеєю в 2013 році, зазначає, що «ті самі права, які мають люди офлайн, мають також бути захищені онлайн, включно з правом на приватність».

Рада Європи: Одним з таких документів є **Конвенція про кіберзлочинність** (2001 року)⁴, що спрямована на захист Інтернет-мережі від несанкціонованих та традиційних злочинів за допомогою нових технологій⁵.

2. The promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet

3. The right to privacy in the digital age

4. Україна приєдналася до Конвенції в липні 2006 року.

5. Конвенція є необхідною для зупинення дій, спрямованих проти конфіденційності, цілісності і доступності комп'ютерних систем, мереж і комп'ютерних даних, а також зловживання такими системами, мережами і даними, шляхом встановлення кримінальної відповідальності за таку поведінку, надання повноважень, достатніх для ефективної боротьби з такими кримінальними правопорушеннями шляхом сприяння їхньому виявленню, розслідуванню та переслідуванню, як на внутрішньодержавному, так і на міжнародному рівнях, і укладення домовленостей щодо швидкого і надійного міжнародного співробітництва.

Додатковий протокол до цієї Конвенції закликає до притягнення до кримінальної відповідальності за виявлення проявів расистського та ксенофобського характеру, вчинених через комп'ютерні системи.

Ще одним важливим інструментом є **Конвенція про доступ до офіційних документів** (2008 року⁶), яка гарантує право кожного, без дискримінації за будь-якою ознакою, за запитом отримати доступ до офіційних документів, які знаходяться у розпорядженні органів державної влади.

Комітет Міністрів Ради Європи⁷ ухвалив **10 принципів для управління Інтернетом**⁸ і запропонував нове бачення медіа⁹, відповідно до якого сайти соціальних мереж, онлайн ігор або інформаційні сайти отримали право на свободу ЗМІ та обов'язки, відповідно до статті 10 Європейської конвенції з прав людини, і запропонував рамки співпраці для держав-членів з метою збереження глобального, стабільного та відкритого Інтернету, як засобу захисту свободи вираження думки і доступу до інформації. «Попри зміни в екосистемі, роль медіа в демократичному суспільстві, хай навіть і з додатковими інструментами (взаємодії та залучення), не змінилася. Отже, політика стосовно медіа має сповна враховувати ці та майбутні перетворення у визначенні поняття медіа, яке має відповідати належним чином такій плінній та багатовимірній реальності. Усім дійовим особам – новим чи традиційним - які діють у межах медійної екосистеми, слід запропонувати таку політичну базу, яка гарантуватиме належний рівень захисту та забезпечить чітке визначення їх обов'язків та відповідальності відповідно до стандартів Ради Європи. Відповідь має бути зваженою та диференційованою і відповідати тій ролі, яку послуги медіа відіграють у процесах виробництва та поширення контенту. Слід також приділяти увагу потенційним формам втручання у належне функціонування медіа або їхньої екосистеми - в тому числі, шляхом непрямої дії проти економічної або операційної інфраструктури медіа». Додатком до Рекомендації CM/Rec(2011)7 сформульовано Критерії визначення належності до медіа та методичні рекомендації щодо зваженої та диференційованої відповіді.

Десять принципів управління Інтернетом

1. Захист усіх основоположних прав і свобод та затвердження їх універсальності, неподільності, взаємозалежності та взаємозв'язку.
2. Забезпечення всебічної участі урядів, представників приватного сектора, громадянського суспільства, технічного співтовариства та користувачів.
3. Підтвердження обов'язків держав у відповідності до міжнародних питань державної політики, пов'язаних з Інтернетом.

6. Ратифікована Україною в травні 2020 року.

7. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи №CM / Rec (2016) 1 «Про захист й заохочення права на свободу вираження поглядів та право на приватне життя стосовно мережевого нейтралітету».

8. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c1e59

9. Рекомендація Комітету міністрів державам-учасницям CM/Rec(2011)7 про нове визначення медіа (прийнята Комітетом міністрів 21 вересня 2011 року на 1121-му засіданні Заступників міністрів).

4. Розширення прав і можливостей користувачів Інтернету з метою реалізації основних прав і свобод та забезпечення участі у заходах з питань управління Інтернетом.
5. Універсальність Інтернету, визнана глобальним характером Інтернету та можливістю загального доступу.
6. Цілісність Інтернету завдяки забезпеченню його безпеки, стабільності, надійності та стійкості.
7. Збереження децентралізованого характеру відповідальності за щоденне управління Інтернетом.
8. Збереження відкритих стандартів та інтероперабельності Інтернету, а також його завершеної природи.
9. Забезпечення максимально можливого доступу до Інтернет-контенту, програм та послуг.
10. Збереження культурної та мовної різноманітності Інтернету.

У звіті Групи Найвищого рівня Ради Європи **«Свобода та плюралізм медіа підтримують Європейську демократію»** вміщено рекомендації щодо регулювання онлайн-медіа¹⁰. Так, в Рекомендації 13 зазначається, що «канали чи механізми, через які онлайн-медіа будуть потрапляти до кінцевого споживача, мають регулюватися з допомогою підходу технологічної рівності та нейтральності. На час повної цифрової епохи інтернет-нейтральність та рівність вибудовуватимуться з урахуванням законодавства Європейського Союзу». Головні підходи регулювання:

- 1) регулювання не означає обмеження;
- 2) забезпечення свободи ЗМІ та плюралізму;
- 3) незалежний регулятор;
- 4) єдиного глобального підходу до регулювання не існує, для кожної країни та культури мають бути свої підходи.

Європейська платформа регуляторних органів та Керівний Комітет Ради Європи з питань медіа та інформаційного суспільства визначають підходи до регулювання онлайн-медіа. Принциповими положеннями є такі:

- регуляторні механізми, напрацьовані для традиційних ЗМІ, не можуть бути застосовані до Інтернету, натомість мають бути розроблені спеціальні норми;
- не повинні встановлюватися обмеження щодо контенту в Інтернеті, натомість мають бути напрацьовані спеціальні альтернативні механізми для врегулювання питання нелегального контенту;
- потрібно заохочувати та пропагувати саморегулювання в частині поведінки з дифамаційними матеріалами;
- не повинно бути відповідальності технічних посередників за контент, згенерований іншими;
- блокування сайтів допустиме лише в екстраординарних випадках (захист дітей від шкідливого контенту);
- засоби змістового фільтрування є проявом цензури;
- держави мають позитивне зобов'язання щодо забезпечення доступу до Інтернету.

10. https://epra3-production.s3.amazonaws.com/attachments/files/2011/original/Plenary%201_overview_responses_questionnaire_publicversion.pdf

Європейський Союз

Положення Директиви Європейського парламенту та Ради ЄС від 10 березня 2010 р.¹¹ 2010/13/ЄС про узгодження певних положень, визначених законами, підзаконними актами та адміністративними положеннями у державах-членах стосовно надання аудіовізуальних медіа-послуг («Директива про аудіовізуальні медіа-послуги»), зокрема, вказують на необхідність [2]:

- забезпечення належної якості технічних аспектів програмування;
- забезпечення плюралізму;
- захисту та пропагування місцевої культури, а також культурних, моральних, соціальних та релігійних цінностей;
- пропагування конкурентного середовища;
- захисту дітей від шкідливого контенту;
- забезпечення отримання достовірних та незаангажованих новин та належного рекламування;
- захисту приватності та справедливого поводження із приватними особами;
- унеможливлення використання ЗМІ з метою вчинення тероризму, насильства, популяризації злочинності тощо.

Зазначені інструменти переносяться у сферу регулювання нових медіа, онлайн, однак оскільки останні базуються на Інтернеті, європейські експерти радять врахувати його специфіку, а саме:

- необхідну активність користувача в отриманні інформації від нових медіа;
- транскордонність;
- мінливість контенту;
- хвилеподібність у поширенні інформаційних повідомлень.

Народні депутати України, керівники секретаріатів комітетів та фракцій, структурних підрозділів Апарату ВР можуть замовити інформаційну довідку ІДЦ, заповнивши Google-форму за посиланням <https://forms.gle/trY3XtQMbUAEguNE8>.

Після цього співробітник ІДЦ зв'яжеться з вами для уточнення запиту

Довідки надаються протягом двох тижнів з моменту отримання запиту. Через десять днів з моменту надання інформаційної довідки, за погодженням із замовником, вона публікується на вебсайті ІДЦ. Інформація про те, хто замовив довідку, є конфіденційною.

